

СОТИБ ОЛИНАЁТГАН ОЛИМЛИК Бу билан кимни алдаяпмиз?

Ўтган йигирма беш-ўттиз йил ичида имкон борида химоя қилиб қолай деганлар учун кун кулиб боқди. На иқтидор, на изланиш, на куну-тун китоб ўқиб ўрганиш керак бўлди. Ҳаммагинаси «пулинг бўлса, чангалда шўрва»га бориб тақалди. На фақат номзодлик, докторлик диссертациялари ҳам «бозор»га чиқди. Пулини бер-у, тайёргина диссертацияни олиб, боғини суриштирмай кетавер бўлди.

Ҳақиқий илмий кашфиёт ва янгиликнинг учқуни ҳам бўлмаган бундай диссертациялар илм-фан, давлат ва жамият тараққиётига мутлақо аҳамиятсиз эканлиги билан эса ҳеч кимнинг иши бўлмади. Нега? Мамлакатимизда олим деганнинг сифати бўлмаса ҳам, сони бўлсин дедикми? Ёки сиздан угина, биздан бугинани маъқул кўрдикми? Йўқ дейдиган бўлсак, унда қатор-қатор соҳаларда химоя қилинган қанчадан-қанча докторлик диссертациялари мамлакат халқ хўжалигининг энг долзарб муаммолари ечимига камарбаста бўладиган илмий ишлармиди? Афсуски, «ҳа» дейишимиз осон эмас. Чунки, бу диссертацияларнинг кўпчилиги турли манбалардан юлиб олинган, ҳатто, бошқа илмий ишлардан тўғридан-тўғри ёки ўзгартириб кўчирилган, бунинг устига бир варақнинг ярми иқтибос билан тўлдирилган ва мантиқдан узокроқ бўлган, виждонан айтганда юзи ялтироғу ичи қалтироқ диссертациялар. Айнан ана шундай илмий ишлар гулдурас қарсақлар остида химоя қилинди. Ижобий баҳоланиб, банкетларда олқишланди. Қарабсизки, икки-уч ой ичида диплом ҳам қўлда. Мана, сизга «мулла жиринг»нинг қудрати. Хўш, олимликка даъвогар бўлган ўша олчоқларнинг ўзлари ким? Олимлик талабларига жавоб бера оладиган, шу номга муносиб кишиларми ёки ҳамма нарсани пул билан ўлчайдиган «йўқни йўндирадиганларми?» Тавба-тавба, айтишга тилим бормайди. Ораларида бундайроқ бир мақола у ёқда турсин, битта хабарни эплаб ёзолмайдиганлари ҳам анча-мунча. Шундай доцентлар-у, профессорларни кўрганман. Биласизми, бундай одамлар ниқобли бўлади, шекилли. Ҳеч нарсдан тап тортмайди ҳам, уялмайди ҳам. Аксинча, илмий даражасини пеш қилиб, қўлидан сариқ чақалик иш келмаса-да, ўзини ўзгаларнинг кафтида кўришни, эъзозланишини истайди, ўзини лавозимга лойиқ деб ҳисоблайди, керак бўлса турли қинғир йўллар билан курашади ҳам. Бунинг учун «ёза-ёз»дан ҳам қайтмайди. Ўз манфаати учун фиску-фасод, ҳасад-у, «миш-миш»ни ҳам ишга солади. Балки бу ҳам пулнинг тар-

Жамоатчилик назорати

биясидир. Пулгина курсин-а, пулгина курсин! Одамзотни не кўйларга солмайди-я. Ана шундайларнинг «устоз»лари қўлига тушиб қолишдан худо асрасин! Бор-будингдан айрилсангда, судралиб юраверасан. Ундай илмий раҳбардан кечиб, бошқасини танлаш... бу азоб, жуда азоб. Йўл беришмайди. Ҳамма айбни ўзинга тўнкаб, илм деса сочинг тикка бўладиган қилиб кўйишади.

Ёдимда. Вилоятда ишлаганимда вазирлик режасига биноан барча даволаш муассасалари бош ҳақимларини аттестациядан ўтказилдиган бўлинди. Табиийки, вазир, муовинлару бошқарма бошлиқлари олдида ҳаяжонланмай бўлмайди. Ҳаммагинаси фан доктори, профессор. Уларга тақдирингни ҳал қиладиган бу жиддий имтиҳонда билим ва тажрибанг борлигини, ўз ишингни яхши билишингни кўрсата олмасанг борми, тамом. Мансабингдан айрилиб қолаверасан. Лекин, бу айниқса, амал-тақал қилиб, фан номзоди бўлиб олган раҳбарларга сираям хуш келмайди. Шунинг учун уларнинг «тўнка»лари лавозимдан айрилиб қолмаслик учун ҳеч нарсадан қайтмайдилар. Билимдон ва моҳир мутахассис раҳбар эса бу ҳақда умуман бош қотирмайди? Адолатсизлик бўлганда ҳам у ҳеч нима йўқотмайди. Қаерда бўлмасин, ўз касби-корини давом эттираверади. Аксинча, раҳбарлик ташвишидан қутулганига хурсанд бўлади. Мансаб гадоси эса ич-этини еб, бир балога гирифтор бўлиши ҳеч гап эмас. Хуллас, нуфузли комиссия хузурига ногирон болаларни реабилитация қилиш вилоят маркази бош шифокори чақирилди. Ўттиз-ўттиз беш ёшлар чамасидаги чиройли ва ўктам аёл. Яқиндагина номзодлик диссертациясини химоя қилган бу раҳбар билимдон ва фидойи эканлигини яққол кўрсатди. У вазирнинг ҳам, муовинларнинг ҳам саволларига аниқ ва бурро-бурро жавоб берган бўлса-да, марказ фаолиятини ўрганган вазирликнинг бошқарма бошлиғи тирноқ ичидан кир кидириб, иқтидорли ёш раҳбарни камсита бошлади.

(Давоми 5-бетда)

Муносабат

КИНОДАН

ҚОЛИШМАЙДИГАН

КўРСАТУВ

Фақат Ўзбекистондагина эмас, ундан ташқарида ҳам таниқли, маҳоратли журналист Рўзибой Қўлдошевнинг машҳур математик олим, академик Саъди Сирожиддиновнинг ҳаёти ва фаолиятига бағишланган «Инсон азиз» номли кўрсатувини кўрар эканман, беихтиёр ёшлик йилларим кўз ўнгимдан ўтди.

1968 йил. Худди шу йили мен Тошкент Давлат университети – (ҳозирги ЎЗМУ) нинг журналистика факултетига ўқишга кирдим. Орадан кўп ўтмай бу нуфузли, ҳозирги Марказий Осиёдаги биринчи олий ўқув юртига Саъди Сирожиддинов ректор эканлигини эшитиб, ўқишга кирган пайтимдаги бир қувончим ўн қарра ошди. Кўплар ўзбек математикасининг отаси, деб атайдиган, илмга оламшумул янгиликлар киритган олим раҳбарлик қилаётган дорилфунунда ўқиётганимдан фахрланиб кетдим. Мен математикани жуда яхши кўрардим. Мактабда ўқиётганимда энг қийин масалаларни қийналиб-қийналиб ечганимдан сўнг оладиган лаззатим завқини ҳалигача унута олмайман. Шунда мен бир масалани ечган пайтимда ўзимни хув баланд осмонларда юрган мисол ҳис қилганимда, зукко олим Саъди Сирожиддинов риёзиёт фанида яратган янгиликлари самарасини кўрганда қанчалик лаззат топган бўлса, деб ўйланардим.

Тўғри, гарчи мен ўқиган йилларда уч йилгача бу машҳур математик олим университетга ректорлик қилган бўлса-да, бирон марта бўлсин, у киши билан юзма-юз ўтириб, суҳбатлашиш имкони бўлмаган. Лекин кўп кишилик йиғинларда, талабалар билан учрашувларда унинг сўзларини тинглаганман. Бу инсоннинг юз-кўзидан ёғилиб турган самимийликми ё талабаларни ўзи билан тенг кўриб сўзлашлари боисми, ректоримиз қатнашган ҳар бир мажлис ё учрашувда биз талабалар ўзимизни эркин ҳис этардик.

(Давоми 4-бетда)

Баҳор келиши билан ҳовли-жойлар, кўп қаватли уйлар, боғ-роғлар, далаларда тозалик ва ободонлаштириши, дарахт кўчатларини экиш, теварак-атрофдаги дарахтларга шакл бериш ишларини амалга ошириши халқимизнинг эзгу ишларидандир. Бу халқимиз орасида ўзаро меҳр-оқибат, ҳамжиҳатликни янада кучайтириши, ҳудудларни ободонлаштириши ва кўкаламзорлаштириши, санитария ҳолатини яхшилаш учун хизмат қилади.

ЭКОЛОГИК БАРҚАРОРЛИК — ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

Дарахт ва буталарнинг ҳаётимиздаги аҳамияти қанчалик муҳимлигини барчамиз бирдек англаймиз. Яшил олам мусаффо табиатнинг асосий илдизидир. Кўкка бўй чўзиб турган салобатли дов-дарахтлар, кўкаламзор жойлар кўзни яшнатиши баробарида ҳаво мусаффолигини ҳам таъминлайди. Агар юртимиздаги мавжуд кўп йиллик дарахтлар муҳофаза қилиниб, тараққиёт стратегиясида белгиланганидек, ҳар йили 200 миллион туп дарахт ва бута кўчатлари экилса, мамлакатимизнинг экологик барқарорлиги, атмосфера ҳавоси мусаффолигини таъминлаш имконини бериш билан бирга, БМТнинг иқлим ўзгаришлари бўйича Париж битими доирасида мамлакатимиз томонидан олинган халқаро мажбуриятни бажариш имконини беради. Кўкаламзорлаштирилган ҳудудларни, айниқса, шаҳар ва автомобил йўллари четиди яшил ҳудудларни кенгайтириш зарарли моддалар миқдорини камайтиради. Борлиқнинг яшилликка бурканиши аҳоли саломатлигини сақлашнинг муҳим омилidir. Яна бир масала яшил ҳудудларнинг кенгайиши иссиқхона газларини қисқартиришга ҳам хизмат қилади.

Бу борада 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясини “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили” да амалга оширишга оид давлат дастурида “Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш, шаҳар ва туманларда экологик аҳволни яхшилаш, “Яшил макон” умуммиллий лойиҳасини амалга ошириш” мақсади белгиланганлиги ҳам бежиз эмас. Давлат дастурининг 251-бандида умуммиллий лойиҳа доирасида кўкаламзорлаштириладиган майдонларни аниқлаш, ҳар бир ҳудуднинг табиий тупроқ иқлим шароитига мос кўчат ва қаламчаларни танлаш, экиш ҳамда агротехника қоидалари асосида суғориш, парва-

ришлаш бўйича амалий чоралар, молиялаштириш манбалари ва масъулларни белгилаш вазифалари қайд этилганлигини алоҳида таъкидлаш лозим.

Маълумки, халқимизда жуда ҳам намунали удумлар бўлганки, улардан ибрат олиш мақсадга мувофиқ. Масалан, ота-боболаримиз оилада фарзанд дунёга келганида, унга атаб ўн дона терак кўчати қадашган.

қуришининг қишлоқ хўжалиги ривожланиши ҳамда аҳолининг ҳаёти ва фаолиятига салбий таъсирини янада юмшатиш имконини беради.

Мазкур эзгу ишларни амалга оширишда Ўзбекистон экологик партияси аъзолари ҳам ўз ҳиссаларини қўшиб келмоқда. Жумладан, жорий йил 25 февраль куни Ўзбекистон Экологик партияси фаоллари ҳамда унинг Олий Мажлис

эришилади. Агар ҳар бир одамнинг ўзида атроф-муҳитга нисбатан ҳолисона муносабат пайдо бўлмас экан, уни ҳеч қандай таъқиқ ва таъқиблар билан бартараф этиб бўлмайди.

Шу ўринда дарахтлар ва буталарнинг қимматбаҳо навларини кесишга, кундаков қилишга, шикастлантиришга, йўқ қилишга олиб келадиган лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиққанлик учун маъмурий жавобгарлик белгилаш ҳамда дарахт ва буталарни ноқонуний кесиш, шикастлантиришга оид такрорий тусга эга нормалар чиқариб, жазо чоралари кучайтиришга қаратилган “Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ўзгартишлар ва қўшимча киритиш ҳақида”ги қонуни лойиҳаси Қонунчилик палатасида қабул қилиниб, Сенатга юборилганини ҳам алоҳида таъкидлаш лозим.

Умуман олганда, Ўзбекистон Экологик партияси аъзолари, депутатлар бу эзгу ишлар — дарахт ва бута кўчатларини экиш ишларида фаол иштирок этишимиз, бу борада халқимизга кенг тушунтириш ишларини олиб боришимиз ҳамда кўкаламзорлаштириш, ўсимлик дунёсини муҳофаза қилиш ишларида парламент назоратини олиб боришимиз лозим бўлади.

Мухтасар қилиб айтганда, мамлакатимизда “Яшил макон” умуммиллий лойиҳаси доирасида дарахт экиш ишларини амалга ошириш шаҳарларимизга, маҳаллаларимизга фойда бағишловчи яшилликка бурканган янги яшил ҳудудлар барпо этилишига тўртки бериши билан бирга, юртимиз иқлимини мўътадил сақлашга, пировардида табиатни асраш, аҳолимиз саломатлигини яхшилаш, халқимизнинг фаровонлигини таъминлашга хизмат қилади.

Хайрулло ҒАФФОРОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Спикери ўринбосари,
Ўзбекистон экологик партияси фракцияси раҳбари

Сўнгги беш йилда Орол денгизининг қуриган тубида 1,8 миллион гектардан ортиқ майдонда қурғоқчиликка ва шўрга чидамли ўсимлик кўчатлар экилиши ёки уруғлар сепилиши ўз навбатида Орол денгизининг суви қуриган тубидан кўтарилаётган қум, туз ва чанг заррачаларининг салбий таъсирини камайтириш, глобал иқлим ўзгаришлари ва Орол денгизи қуришининг қишлоқ хўжалиги ривожланиши ҳамда аҳолининг ҳаёти ва фаолиятига салбий таъсирини янада юмшатиш имконини беради.

Фарзанд вояга етгунига қадар терак атмосферани зарарли газлардан тозаловчи фильтр вазифасини ўтаган бўлса, кейинчалик уй қуришда фойдаланилган. Кўчат экиш савобли амаллар сирасига кириши ривоятларда ҳам келтирилган.

Дарҳақиқат, сўнгги йилларда аҳоли пунктларини кўкаламзорлаштириш, дарахт ва буталарни муҳофаза қилиш ҳамда яшил майдонларни кенгайтириш борасида улкан амалий ишлар амалга оширилмоқда. Биргина 2022 йилнинг кўчат экиш мавсумида 200 миллиондан ортиқ дарахт ва бута кўчатлари экилди. Ёки сўнгги беш йилда Орол денгизининг қуриган тубида 1,8 миллион гектардан ортиқ майдонда қурғоқчиликка ва шўрга чидамли ўсимлик кўчатлар экилиши ёки уруғлар сепилиши ўз навбатида Орол денгизининг суви қуриган тубидан кўтарилаётган қум, туз ва чанг заррачаларининг салбий таъсирини камайтириш, глобал иқлим ўзгаришлари ва Орол денгизи

Қонунчилик палатасидаги фракцияси томонидан Оролбўйи ҳудудида ўрмонзорлар барпо этишга ҳисса қўшиш, шунингдек, долзарб экологик муаммоларни ҳал қилишга кенг жамоатчиликнинг эътиборини қаратиш мақсадида Қорақалпоғистон Республикасининг Мўйноқ туманида “Парламентнинг Оролга нигоҳи” мавзусида хайрия ҳашари ташкил этилди.

Шундай эзгу ишлар амалга оширилаётган бир пайтда айрим салбий ҳолатлар ҳам учраб турибди. Хусусан, дарахтларнинг ноқонуний кесилиши, айниқса, куз-қиш ойларида чўл ҳудудларидан ноқонуний саксовул ва бошқа буталарнинг кесиб кетилиши ҳам ачинарли ҳолат. Содир этилган ҳуқуқбузарлик ва қонунбузилишларни бартараф этиш учун нафақат экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш органлари балки каттаю кичик баробар бир ёқадан бош чиқариб иш юритсагина кўзланган мақсадга

ЯНГИЛАНАЁТГАН ВА ЯХШИЛАНАЁТГАН ҚОМУСИМИЗ

Инсон, халқ, миллат, жамият ва давлат тушунчалари ўзаро боғлиқ бўлиб муайян тизим ва тузум билан қонуний, ҳуқуқий асосга эгадир. Ушбу ҳуқуқий ҳужжат асосий қонунимиз Конституциядир. Конституцияга нисбатан Бош қомусимиз — орномусимиз рамзи дейилиши ҳам бежиз эмас.

Демак, унга эътибор, муносабат масаласи ўзлгимизга эътибор ва муносабат демакдир. Илм олиш, меҳнат қилиш, дам олиш ва ҳоказолар билан боғлиқ ҳуқуқий жиҳатларни билиш ва унга амал қилиш ҳар бир фуқаронинг бурчдорлик туйғусини ҳис этишидир.

Демак, янгича қараш, янгича ҳаёт тарзи Конституциянинг айрим моддаларига тузатиш ва ўзгартиришлар киритиш зарурлигини такозо қилгани рост. Шунинг учун ҳам янги конституция халқ ҳуқуқига ҳавола қилинди, уларнинг таклифлари эътиборга олиниб конституцияга ўзгартиришлар киритилаётгани, очиклик, ошкоралик, демократик тамойилларга тўла амал қилинаётгани бежиз эмас.

Халқимиз томонидан фаоллик билан 222 мингта таклиф билдирилгани ва 61 та таклиф конституцияга киритилгани унинг халқчиллиги белгисидир. Шунингдек, конституциямизнинг амалдаги моддалар сони 128 тадан лойиҳада 155 тага етгани, нормалар сони 275 тадан лойиҳада 434 тага етгани ҳам юқоридаги фикрларимизнинг исботидир. Асосий қонунимизнинг 65 % матни халқимиз таклифлари асосида янги-

лангани эътиборга молик.

Мамлакат тақдири ва халқ манфаатига дахлдор деярли барча қонун ва қарорлар Президент томонидан имзоланади. Фақатгина битта ҳужжат Президент томонидан имзоланмайди. Бу Конституциядир. У халқ ҳуқуқига ҳавола этилади. Унинг пишиқ ва мукамал бўлиши халқ иқболи, мамлакат истиқболнинг ёрқин ифодасидир.

Конституцияда ҳар бир фуқаро ўзини кўрсин, менинг конституциям деб ғурурланиши тарафдори бўлган Президентимиз ҳам ўз таклифларини билдирди. Дунё мамлакатлари конституцияларининг ҳеч бирида бўлмаган ҳатто, ижтимоий - маиший мавзуларгача акс этирилаётгани унинг яна бир қарра конституция-мизнинг халқчиллиги ва гуманистик моҳиятини англатади. Ҳатто, Конституциянинг 1-моддасига ҳам ўзгартириш киритилиши эътиборга молик. Мамлакат асосий қонунининг 1992 йилдан буён ўзгармай келаётган 1-моддаси таҳририда ҳам ўзгаришлар бўлиши бу янгилик ва яхшилик нишони. Лойиҳанинг таклиф этилаётган матнига кўра, Ўзбекистон — суверен республика, ҳуқуқий, ижтимоий, дунёвий, демо-

кратик давлат экани белгиланмоқда.

Президент Шавкат Мирзиёев 2021 йил 7 декабрда Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинганлигининг 29 йиллигига бағишланган табригида «Айни вақтда биз Конституциямиз нормаларини ҳаётга тўла татбиқ этиш, жамиятда қонун ва адолат устуворлигини, инсон ҳуқуқ ва манфаатлари, унинг кадр-қимматини янада самарали таъминлаш борасида ҳали кўп иш қилишимиз кераклигини яхши тасаввур қиламиз», - деб ҳуқуқий давлатнинг муҳим талаблари ҳақида таъкидлаб ўтди. Мазкур табрикда «...ҳозирги кунда Ўзбекистон ижтимоий давлат ва адолатли жамият қуриш сари дадил бормоқда. Шу сабабли «Янги Ўзбекистон – ижтимоий давлат», деган тамойилни конституциявий қоида сифатида муҳрлашнинг вақти-соати етди»... деган фикрни келтирган эдилар. Давлатимиз раҳбари «Ижтимоий давлат муҳтожларга уй-жой, яшаш учун зарур бўлган истеъмол товарларининг энг кам миқдори белгилаб қўйилишини назарда тутди.

У шахс ва унинг оиласи муносиб ҳаёт кечириши учун етадиган иш ҳақи, бандликни таъминлаш, хавфсиз меҳнат шароитини яратиш, камбағалликни қисқартиришни талаб қилишини ҳам уқтириб ўтганди.

Тўғри, "Ижтимоий давлат" тушунчаси илк бор XIX аср ўрталарида Лоренс Фон Штейн томонидан киритилган. Лекин шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ижтимоий, дунёвий, ҳуқуқий, давлат тушунчалари ўзаро боғлиқ бўлиб, улар орасида хитой девори йўқ. Шундай экан, халқимизнинг фаоллиги ва бефарқ эмаслиги ўз истиқболига, юрт тақдирига дахлдорлик туйғуси кежакка умид ҳамда ишонч уйғотади. 30 апрель куни белгиланган референдум кўнгилдагидек, аҳиллик, бирдамлик ва ҳамжиҳатликда ўтишига ишонч билдираамиз.

Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ
"ТИҚХММИ" Миллий тадқиқот университетининг матбуот хизмати раҳбари, профессор, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

БИТТА ҲУҚУҚБУЗАРЛИК УЧУН ИККИТА ТУРЛИ ЖАЗО БЕРИШ

АДОЛАТ ДАНМИ?

Яқин ўтмишда кўпга инсонлар беайб айбдор бўлиб, жавобгарликка тортилгани, ҳаттоки қамалишгача бориб етган ҳолатларни кўпчилик яхши эслайди. Президент Шавкат Мирзиёев собиқ МХХ зобитларидан бирининг автомобилни қувиб ўтгани учун қамалган инсонлар ҳақида гапирган эди. Ёки, қайсидир ёпик ҳужжат ёки топшириқлар асосида инсонлар жавобгарликка тортилган ҳолатлар ҳам йўқ эмас. Бу каби ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида Конституцияга янги норма киритилмоқда. Яъни, эндиликда ҳеч ким ҳали расман эълон қилинмаган қонунчилик ҳужжатлари асосида жавобгарликка тортилиши мумкин эмас. Бу норма Конституцияда белгилаб қўйилиши орқали жавобгарликнинг ҳар қандай кўриниши қонуний бўлиши таъминланади. Шу билан бир-

га, Конституциямизда "Ҳеч ким айнан битта ҳуқуқбузарлик учун икки марта жавобгарликка тортилиши мумкин эмас" лиги тўғрисидаги норма назарда тутилмоқда. Мазкур норма киритилиши қонунларни кўллаш амалиётида бир хил ёндашувни таъминланишида ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади.

Масалан, Жиноят кодексида одиллик принципи сифатида ҳеч ким айнан битта жиноят учун икки марта жавобгарликка тортилиши мумкин эмаслиги белгиланган. Бироқ Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексда айнан бундай аниқ нормалар мавжуд эмас. Бу эса амалиётда турлича талқин қилишга олиб келади, натижада жиноий жавобгарликка тортилган инсонларга яна кўшимча бошқа жазолар ҳам берилишига сабаб бўлади. Агар бу норма Конституцияда бўлганида

"Ҳеч ким расмий эълон қилинмаган қонун асосида ҳукм қилиниши, жазога тортилиши, мол-мулкидан ёки бирон-бир ҳуқуқидан маҳрум этилиши мумкин эмас.

Ҳеч ким айни бир жиноят учун такроран ҳукм қилиниши мумкин эмас".

(30 модда)

эди, жазо тайинлашда унга таяниш мумкин бўлган бўларди.

Айтайлик, бир киши бир ноҳўя хатти-ҳаракат содир этди. У суд томонидан айбли деб топилди ва жарима жазоси белгиланди. Яъни у қилмиши учун жазосини олиб бўлди. Аммо ўша шахснинг ишхонасида унинг раҳбари ходими судланганини эшитиб, гарчи ноҳўя ҳаракатни ишга умуман алоқаси бўлмаса ҳам, ўша ходимни ишдан бўшатиб юборди. Демак, бир қилмиш учун ўша одам икки жазо оляпти. Бу адолатданми? Албатта, йўқ.

Бунақа мисоллар ҳаётимизда жуда кўп.

Агар Конституцияга айни бир ҳуқуқбузарлик учун икки марта жавобгарликка тортилиши мумкин эмаслиги ҳақида қоида киритилса,

бу амалиётда фуқароларнинг битта иши учун турли инстанциялар томонидан турлича жавобгарликка тортилишининг олдини олади. Чунки Конституция энг юқори туррувчи олий ҳужжат бўлгани учун, ундаги қоидалар жавобгарликнинг барча турларига тааллуқли бўлади. Бу эса инсон кадрини ҳимоя қилиш йўлида яна бир қадам бўлади.

Бундай норманинг Конституцияга киритилиши қонунчиликдаги турли талқинларнинг олдини олади, кичик хатолар учун катта ёки бир нечта жавобгарликлар келиб чиқмаслигига хизмат қилади.

Хуршида АБЗАЛОВА,
Тошкент давлат юридик университети доценти

(Боши 1-саҳифада)

Саъди Сирожиддиновнинг Ўрта Осиё мутафаккирларининг илмий меросини ўрганиш, фақат Ўзбекистон эмас, балки кўшни мамлакатлар учун ҳам юқори малакали математик мутахассислар тайёрлаш, ёш математиклар мактабини ташкил этишдаги хизматлари эътироф этилган.

Рўзибой Қўлдошевнинг кўрсатувида бу эътироф бир кунлик, бир йиллик эмас, балки умри узок эътироф эканлигини англадим. Журналист қидириб топган, кўрсатувга таклиф этган машҳур математик олимлар, академиклар, фан докторлари, профессорларнинг заррача ясамаликсиз, бўрттириш-муболага йўқ сўзларидан айна шу эътироф ёғилиб турарди. Ўзлари ҳам йирик олим бўлган бу инсонлар Саъди Сирожиддиновни фақат истеъдодли олим сифатидагина эмас, балки мамлакат ривожига улкан ҳисса қўшиши аниқ бўлган илм учун қайғурган, шогирдларга ғамхўрлик қилган, ҳалол, чин инсон сифатида эътироф этишди.

Уларнинг кўплари айнан Саъди Сирожиддинов туфайли математика соҳасида илмий иш қилишганини ҳаётий мисоллар билан айтишди. Илми ривожлантириш йўлида вилоятларга бориб, қобилиятли ёшларни топиб, Тошкентга олиб келганини айтишди.

Эҳ, қизиқ замонлар экан-да, майли, оддий одамларни кўя туралик, лекин Саъди Сирожиддиновнинг аслида ким, қандай инсон, қандай олим эканлигини била туриб, унга тухмат тошлари отиб, сазойи қилишаётганда кечагина устозим деб турган шогирдлар ҳам жим қараб туришган бўлса-я! Ахир, кўрсаув муаллифи таъкидлаганидек, буни шогирдлардан бири кеч бўлса-да, тан олганидек, дунёга машҳур олим фақат Сатин каби гумашталари бўлган мустабид тузум зуғумининг эмас, балки атрофида юрган, ўзини зиёли, олим деб ҳисоблаган кишиларнинг чўчишлари боис ҳам руҳан кўркув бир тараф, кимларнингдир кўролмаслиги, нега мен эмас, у ҳамма нарсага эришди, дея ҳасад ўтида ёнишлари бир тараф... Гарчи ўзи кўкракданми, куракданми, тиғ санчма-сада, золим қўлидаги зулм пичоғини қайраб берганлар ўз орамиздан чиқмаганими? Ҳалол, халқи деб ёнадиган инсонга тухмат ёғдиришганда, нопок қўлларга тош тутқазганлар-чи?!

Билмадим, мен кўрсатувдан сўнг келган хулосаларимдан бири – агар шу зуғум, тухмат, кўркув, кўролмаслик, манфаатпарастлик кабилар бўлмаганда эди, улуг олим ҳали кўп яшаши, Ўзбекистон мустақиллигини кўриши ва эркин диёрда яна қанчадан-қанча илмий кашфиётлар қилиши, минглаб шогирдлар тайёрлаши, риёзиёт илмини ривожлантиришга ҳисса қўшиши мумкин эди.

Рўзибой Қўлдошевнинг яна икки буюк олим – Тошмуҳаммад Қори Ниёзий ва Ҳабиб Абдуллаев тўғри-

КИНОДАН ҚОЛИШМАЙДИГАН КЎРСАТУВ

сидаги кўрсатувлари ҳам энг биринчи навбатда ёшлар қалбида илм олишга рағбат, меҳр-муҳаббат уйғотади. Бири тожикистонлик, бири қирғизистонлик олим Ўзбекистонда камол топишди. Уларнинг илмий кашфиётлари эса, бутун дунёда математика ва геология соҳасида тараққиётга ҳисса қўшди. Тошмуҳаммад Қори Ниёзий Ўзбекистон Фанлар академиясининг биринчи Президенти эди. Ҳабиб Абдуллаев эса 1956 йилда мазкур академияга сарварлик қила бошлади.

Мен тўрт томондан қистовга олинган Шўролар даврида ҳар қандай машаққатларни енгиб ўтган ҳолда илм равнақи учун борлигини аямаган бу уч олим ҳақидаги кўрсатувлар туркуми яна давом этишига ишонаман. Ва, албатта, Аҳмаджон Одилов каби ўз даврдан ўзиб кетган, ишнинг кўзини билган омилкор инсонлар ҳақида тайёрланган кўрсатувлар ҳам Ўзбекистон учун куйиб-ёнган инсонлар олдидаги қарз узилишини, айрим ёшларнинг фикрий ялқовликни енгиб ўтиб, «туяга миниб, узокни кўра олиш»ларига туртки бўлишини ўйлайман.

Ўтган асрга айланган XX асрнинг саксонинчи йиллари, аниқроғи, 1984 йилнинг август ойи. Аҳмаджон Одиловни қамашибди, деган хунук хабар биз томонга ҳам етиб келди. Ўша пайтда мен вилоят газетасида ишлардим. Тўғриси, эндиликда бемалол хунук деб атаётганим, аслида этимни жунжиктириб юборган хабарни эшитиб, жойимда ўтира олмадим. Тўғри Наманганга, Попнинг Ғурумсаройига йўл олдим. Миш-мишларнинг тили узун. Наҳотки шундай ажойиб инсонни қамаб қўйишса, дейдиганлар ҳам кўп, бировнинг қайғусини сақич қилиб чайнаганча роҳатланадиганлар ҳам йўқ эмас. Мен бўлсам, ўзим кўрмагунимча, қатъий ишонмагунимча, ҳеч қачон хулоса чиқармайман.

Ғурумсаройга етиб келдим. Шахардан қолишмайдиган қишлоқни айланаман. Ҳамма қулайликла-

ри бор обод уйлар. Наҳотки шундай уйларда яшаётган ғурумсаройликлар раисларидан норози бўлишса? Бошқа қишлоқда кўрганим – пастқам уйларда умрини ўтказаётган одамлар лабидан кулгу аримаган бир пайтда?

Менга ҳамроҳлик қилаётган кўзлари маънос ғурумсаройлик кишидан дунёнинг қайси бир бурчагига олиб борадиган ерости йўлини кўрсатишини сўрайман. Ўша йўл қайси бир мамлакат нари турсин, Ғурумсаройнинг бошқа маҳалласидан ҳам чиқмас экан. Тўғри, ерости йўлини қуриш учун чакана меҳнат қилинмагани, озмунча маблағ сарфланмагани кўриниб турибди. Аслида йўл бошқа бир манфур мақсад учун эмас, балки ғалла сақлаш учун қурилган экан. Нима, ерости йўлида сақланадиган донни Аҳмаджон Одиловнинг битта ўзи ейдими? Э, йўқ, у ғурумсаройликлар, машҳур агросаноат бирлашмасига қарашли хўжаликлар қишлоқлари аҳолиси ҳеч қачон бугдойга зорикмасин, дея қурдирган бу йўлни. Аҳолидан ортиб қолган ғалла нобуд бўлмаслиги, у сотилгач, келадиган маблағга яна ободончилик ишларини авж олдиришни ўйлаган эди у.

Ғурумсаройлик бошқа бир кишибу йўл раиснинг уйдан машинасига ўтириб идорага келиши учун қурилган, дейди. Унинг айтишича, машина етиб келганидан сўнг маҳсул кўтарма лифтга киритилар ва бирлашма идорасининг тўртинчи қаватига, раис ўтирадиган кабинетга олиб чиқар экан. Мен ҳеч нарса демадим. Негадир кулгим қистади.

Энди қизиқ-да, ўн киши ишлайдиган жамоада кимдир бошлиқнинг ишларидан норози бўлади. 40 минг нафардан кўп киши ишлайдиган, 14 та совхоз ва 17 та корхонани ўз ичига олган Поп агросаноат бирлашмасида раисдан норози бўладиган одамлар топилмайдими? Кимнидир айтилган топшириқни вақтида бажармагани учун койигандир, кимгадир аввал унга эмас, қўшнисига янги қурилган уй қалитини бергани алам қилгандир...

Афсус, фақат Аҳмаджон Одиловни эмас, балки оила аъзоларини ҳам қамокка ташлашади. Фақат кекса онаси ва хотини қамалмайди...

Орадан йиллар ўтиб, довлорак, истеъдодли журналистлардан бири Аҳмаджон Одилов тўғрисида ажойиб бир мақола ёзди. Мақоладаги "Чап кўзимни Бутиркада чиқаришди. Мен ҳам прокурорга мушт тушириб, кўзини чиқардим", деркан, ўзига қўйса ҳозир ҳам уришга тай-

ёрдек қўлини шиддат билан мушт қилиб кўрсатади» деган жумлани эслар эканман, саккиз йиллик қамок Аҳмаджон Одиловнинг мустақкам, метиндек иродасини синдира олмаганини кимларгадир айтгим келади. "270 том, 47 минг бетлик жиноят иши. Ҳаммаси турибди, биронта жойда айбни бўйнимга қўёлгани йўқ. Тўққиз марта захарландим, аммо ўлмадим". Журналист укам бу сўзларни ёзар экан, ўша суҳбатни эслаб қай аҳволга тушди, қандай чидади экан? Ё Рўзибой Қўлдошев Аҳмаджон Одилов тўғрисидаги кўрсатувни тайёрлаш жараёнида ҳалигача кимлар учун ибрат, кимлар учун «ёмон, кўрқинчли» одам фожиасини тарихга муҳрлаётиб, не аҳволга тушди экан?

86 ёшида ҳам ободончиликни ўйлаган, қачонлардир олган қарзини қайтариб бераётган кишига ярми ўзингда қолсин, ярмини қабристонни обод этишга сарфла, деган инсоннинг ҳаётидан ибрат оладиган одамлар бор, деб ўйлайман.

Поп билан қўшни, Тожикистоннинг Ашт туманида Калинин номли йирик колхоз бўларди. Шу колхоз раиси, СССРнинг энг сўнгги Социалистик Меҳнат Қаҳрамонларидан бири — Имомназар Хўжаназаров билан гаплашганимда, Аҳмаджон ака менинг устозим бўладилар, мени роса мақтагандилар, деганди. Мен мақташ сабаби билан қизиқганимда. «Сен менга ўхшаган ер жинниси экансан», дедилар, деган эди ғурурланганча.

Мана, Рўзибой Қўлдошевнинг туркум кўрсатувлари боис хурмат қилган инсонларим, халқимизнинг фахри бўлган олимлар, ерга меҳрини бериб, 24 йил қамок азобини чеккан, натижада барибир оқибат топган асл деҳқон, ишбилармон раҳбар ҳақидаги хотираларим янгиланди. Бу кўрсатувларни тайёрлаш осон эмаслигини яхши биламан. Фақат муаллифга эмас, кўрсатувни тайёрлашда меҳнати синган ижодий жамоага, техник ходимлардан тортиб телеканал раҳбаригача миннатдорчилигимни билдираман.

Зеро, муаллифнинг ҳар бир кўрсатуви яхши кинодай таассурот қолдирмоқда.

Лекин ҳали олдинда Сизларни жуда кўп ишлар кутиб турибди. Қадрланишга муносиб, кўрсатувингиз қаҳрамони бўлишга арзирли, ҳаёти ва фаолияти ёш авлодга ибрат бўлгучи инсонлар кўп ҳали.

**Ўринбой УСМОН,
Тожикистон ёзувчилар
иттифоқи аъзоси, Ўзбекистон
ёзувчилар уюшмаси аъзоси,
Хўжанд шахри.**

СОТИБ ОЛИНАЁТГАН

ОЛИМЛИК

(Боши 1-саҳифада)

Мен бу адолатсизликка тоқат қилолмадим. Шарт ўрнимдан туриб, асосли фикрлар игнасини олифта бошқарма бошлиғи тилига санчдим. Нафаси ичига тушди. Бунинг устига вазирдан ҳам дакки эшитди. Марказ раҳбари иши эса юкори баҳоланди. Кейинрок, маълум бўлдики, бу аттестация “йиғими”дан ўзини торгганлиги учун уни нима қилиб бўлса ҳам лавозимидан озод қилиш мақсад қилинган, ҳатто ўрнига “харидор” ҳам топиб қўйилган, афсуски, вазир бу ҳийладан мутлақо беҳабар экан. Мана сизга тиббиётдаги бир ноҳақлик. Афсуски, бу ягона мисол эмас.

Орадан салкам йигирма йил ўтиб, пойтахт китоб дўконларидан бирида лавозимидан айрилишига бир баҳя қолган ўша бош шифокор билан учрашиб қолдим. Унинг ранги синиккан, руҳан эзилган, ўзига ўхшамас, афтидан анча қийналганга ўхшарди. Айтишига қараганда докторлик диссертацияси уч йил аввал тайёр бўлган, раҳбари турли баҳоналар билан ҳимояга қўймаётган, совға-саломнинг ками қолмаган бўлса-да, яна беш минг дўллар сўраётганини, диссертация эса ўзининг ҳалол меҳнати эканлигини айтиб, кўзларига ёш келди. Раҳбарининг исми-шарифини билгач, бу аёлга жуда-жуда ачиндим. Чунки, уни шилиб юрган кимса машхур олим эмас, машхур порохўр эди. Мутахассис сифатида ўз вақти замонида қайно-тасининг кўтар-кўтари билан илмий даражалару лавозимларга эришган ва ҳамон эгардан тушмаганлардан бири. Хўш, ҳалол одамларни қакшатиб келаётган бундай нопок, имонсиз кимсалар бошқа соҳаларда йўқми? Бор! Акс ҳолда, рўзгордан ортмайдиган биргина маош билан хусусий шифохоналар, дорихона-ю, дўконлар, ресторону кафелар, шоҳона уй-жойлар, кўша-кўша хотину иномаркаларга эга бўлиш осонми? Йўқ, албатта!

Қани айтингчи, қинғир йўл билан пул топиб, уни фан номзоди ёки фан доктори илмий даражасини сотиб олишга сарфлаган орсизлар қаерни макон этганларини ва бугун нима каромат кўрсатаётганларини биласизми? Балки, илмий тадқиқот институтлари-ю, марказларида жавлон ураётгандирлар дерсиз. Йўқ-йўқ, буни хаёлингизга ҳам келтирманг! Улар бундай муборак жойларда ишлаш у ёқда турсин, ҳатто, яқинига ҳам йўламайдилар. Ўзларининг нималарга қодирликларини биладилар-да! Чунки, у даргоҳларнинг салоҳияти, талаби, тартиб-интизоми бошқача. Энг муҳими ғойибдан келиб турадиган қирим йўқ у ерда. Илмий тадқиқот институтида ҳам, марказида ҳам билимли, илмли, қалби пок, турса ҳам, юрса ҳам илмдан илм кидирадиган, янгиликка интиладиган, ҳалол меҳнати

Бу билан кимни алдаяпмиз?

билан олимлик номига эришган фидойиларгина ишлайдилар! Аммо, у ерда докторлик у ёқда турсин, ҳатто, номзодлик диссертацияси ҳимоя қилишнинг ҳам ўзи бўлмайди. Чунки, у ерда пул ҳеч кимга яқин боролмайди, ҳеч кимни оғдиrolмайди, сотиб ололмайди – адолатга кучи етмайди! У ерда билим керак, билим! Шу ўринда яна бир гапни айтиш жоизга ўхшайди. Кузатган бўлсангиз, илмий тадқиқот институтлари ходимлари камтарин, камсуқум, самимий инсонлар. Бу билимли, илмли кишиларга хос фазилатдан далолат. Аммо, олий ўқув юртларида юзлаб, минглаб билимдон, ҳалол, фидойи, илм-фан ташвиши-ю, қувончи билан яшаб келаётган обрў-эйтиборли профессор-ўқитувчилар сафида ўтирган жойига канадай ёпишиб олган шундай кимсалар ҳам борки... Ё тавба! Ғўддайишни ҳам, манманликни ҳам, кинғирликни ҳам ўшаларга чиқарган. Шунга яраша билим бўлса экан. Ундан-бундан ёдлаб олганларини тўтидай қайтарганлари-қайтарган. Шундай бўлса-да, сир бергилари келмайди. Қандай қилиб бўлмасин, талабалардан бир нима ундириш учун ўзларини пайбамбар қилиб кўрсатишдан ҳам тоймайдилар... На чора, ҳозирча сабр қилишдан ўзга иложимиз йўқ, шекилли. Чунки, бундай «ажрик»лардан қутилишнинг ўзи бўлмайди. Аммо, бу иллат ҳам узокқа бормайди, бормаслиги шарт! Давлатимиз раҳбари олий таълим кирдикорларини очиб ташлаётгани, демак, бунга ҳам навбат келади. Яхши биласизки, олий таълимни тубдан ислоҳ қилиш, таълим-тарбия ишларини миллий ва умуминсоний кадриятлар асосида жаҳон андозаларига мос равишда ташкил этиш, профессор-ўқитувчилар илмий салоҳиятини кўтариш, юкори малакали мутахассислар тайёрлашга алоҳида эйтибор қаратиш, бунинг учун замонавий педагогик технологияларни ўқув жараёнига кенг жорий этиш масаласи давлатимиз диққат марказида турганлиги кейинги йилларда Президент томонидан жонкуярлик билан қабул қилинган қатор қарорларда манамаман деб турибди. Афсуски, соҳани чала мулла “профессор-ўқитувчи”лардан тозалаб, илмга ҳам, ишга ҳам ташна бўлган ёшларга йўл очиб бериш осон кечмаяпти. Нега? Агар, олий ўқув юрти биз айтаётган на меваси, на япроғи бор «олим»лардан кечадиган бўлса, илмий салоҳияти тушиб кетади. Буни қайси раҳбар

хохлайди? Ҳеч қайси! Чунки, бундай раҳбар-

ларга мунча фан докторимиз, мунча профессоримизу мунча доцентимиз бор дейиш учун ўша номи улуғу су-праси куруқлар керак. Ахир, эрта бир кун бу учун ҳам жавоб бериш бор-да. Аммо, ҳақ гап шуки, ўша профессорлару доцентлар бугунга қадар тайинли бир илмий ишланма тақдим этолмадим, ёши саксонга етиб ҳам биттагина фан номзоди тайёрлай олмадим, бас, бундай «олим»лардан бундан кейин ҳам умид қилишнинг ҳожати йўқ. Эсиз уларга тўланаётган милён-милён сўм иш ҳақи. Ачинарлиси шундаки, ҳар бир олий ўқув юртида отдан тушган бўлса-да, ҳамон ўзини эгардаман, деб биладиган бундай «олим»лардан беш-ўнта топилади. Мамлакат миқёсида-чи? Юзлаб, минглаб! Улар келтираётган моддий, маънавий ва илмий зарарни айтмасак ҳам бўлади. Айнан ана шундайлар раҳбарлик қилган талабаларнинг битирув диплом ишларини бир олиб кўринг-а! Йўқ, яхшиси кўрманг ҳам, куйманг ҳам. Чунки, уларнинг аксарияти олдинги йиллардаги диплом ишларининг айнан ўзгинаси. Мана, энди айтингчи, ўз манфаатидан бошқа нарсани ўйламайдиган ана шундай «олим»лар фаолият кўрсатаётган олий таълим даргоҳидан замон талабларига жавоб берадиган юкори малакали МУТАХАССИС етишиб чиқиши мумкинми? Бундай жойда илм-фан юксакликка кўтарила оладими? Устоз-шогирдлик анъанаси-ю, маънавий муҳит-чи?!

Давлатимиз раҳбари олий таълимнинг бу каби оғрик масалаларига яна ва яна қайтиб, унинг мадда-лаб ётган яраларини илдири билан суғуриб олиб ташлаётганлиги биз учун сабоқ эмасми? Сабоқ! Сабоқ бўлганда ҳам жиддий сабоқ. Унда нега лом-мим демаяпмиз? Нега лоқайдлик қилаяпмиз? Ёки ўзимиздан чўчияпмизми? Қани айтинг, яна қанча “сен менга тегма, мен сенга тегмай” деган эски ақида билан яшаймиз, қанча? Беш йилми, ўн йилми, ўттиз-қирқ йилми? Қанча?! Сир эмас, ҳар бир раҳбарнинг билгани ичида. Уни ташқарига чиқармайди. Кўрқадим. Агарким, у ўз билими ва ҳалоллигига ишонса кўрқармиди? Йўқ, кўрқмайди! Афсуски, «кўрқок олдин мушт кўтарар» лар орасида раҳбарлигидан фойдаланиб, илмий даражаю унвонли бўлганлар ва бўлаётганлар ҳам йўқ эмас. Кўз-ни каттарок очиб қарасангиз, уларни ҳам кўрасиз!.. Ўз-ўзидан маълум бўлаяптики, олий ўқув юртлари бундай иллатлардан покланмас экан, таълимнинг сифат томон юз буриши осон бўлмайди. Бас, бу борада ом-

мавий ахборот воситалари бонг урадиган вақт келди. Ваҳоланки, давлатимиз раҳбари биз журналистларни ташаббускор ва фидойи бўлишга, жойлардаги занглаб ётган муаммоларни адолатли танқид қилишга даъват этиб, ҳалол қаламкашларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашини айтиб турган бир пайтда тил тишлаб ўтирсак, виждонимиз қийналмайдими?! Қачонгача туртки билан ишлаймиз? Қачонгача у ёки бу соҳани Президент танқид қилгандагина биз ҳам бир нигоҳ ташлаб қўямиз. Мана, бир мисол: Сал олдинроқ давлатимиз раҳбарининг олий ўқув юртлари лобараториялари асбоб-у-скуналари амалий машғулотлар учун мутлақо талабга жавоб бермаслиги ҳақидаги танқидий фикрларига жавобан телевидение фармацевтика, тўқимачилик ва енгил саноати институти сингари уч-тўрт олий ўқув юрти ахволининг ночорлигини кўрсатиш билан чегараланди, холос. Бўлди шу билан иш битди. Гўёки Ўзбекистондаги бошқа олий ўқув юртларида бу борада бирон бир нуқсон йўқдек. Ёки «ҳалоллик вакцинаси»га зор бўлиб турган юридик ва икти-содиёт университетлари раҳбарларининг жиддий айбловлар билан ишдан олиниши ҳам шахсан Президентнинг ташаббуси бўлмади?! Нега оммавий ахборот воситалари ана шундай олий ўқув юртларидаги аянчли ахволни чуқур таҳлил қилиб, сарагини саракка, пучагини пучакка ажратиб кўрсатмади? Нега мавзуга қайтиб, танқиддан кейинги ҳолатни кўргиси келмаяпти? Нима етмаяпти? Дадилликми? Билим ёки тажрибами? Нима?! Наҳотки, касални яширсанг, иситмаси ошкор қилар, деган нақлни унутиб қўйган бўлсак? Ахир, бу кетишда чуқур илдиз отаётган порохўрликка чек қўя олмаётганимиздек, сиздан угина, биздан бугина билан илмий даража ва илмий унвонли бўлиб, фақат ўз манфаатини кўзлайдиганларга янада кўпроқ имконият берган бўлмайми? Қизик ҳол. Гўёки олий таълимдаги бундай ишлардан нуфузли ташкилотлар-у, ҳуқуқ-тартибот идораларининг мутасаддилари беҳабардек. Ахир, таълим-тарбия ҳаммамизнинг, ҳар биримизнинг бурчимиз, вазифамиз эмасми?! Агар, шундай деб ҳисоблайдиган бўлсак, унда марҳамат, қўлни-қўлга бериб, ҳамжихатлик билан ҳаракат қилайлик! Окни оққа, қорани қорига ажратишда «ҳалоллик вакцинаси» дан тўғри ва самарали фойдаланайлик. Токи, илм-фанда ҳам адолат қарор топсин!

Нуриддин ОЧИЛОВ

- Ишдан келсам, уйдагиларни телевизор қаришида кўраман, - дейди танишим. - Хотиним-ку азалдан сериаллар ишқибози, энди қизларим ҳам унга қўшилган. Яқинда қизиққандек бўлиб, кўраётган сериалининг мазмунини сўрадим. Нима эмиш, бир бойвачча бева эркак уйланаётган қиз ўша бойнинг куёви билан севишар экан. Қон босимим ошиб кетди. Бу ўзимизнинг сериал, тушуняпсизми?

Миллийликдан узок МИЛЛИЙ СЕРИАЛЛАР

Сухбатдошимнинг бу қадар куюниши бежиз эмас. Очиғини айтиш керак, кейинги вақтда ойнаи жаҳон орқали берилаётган айрим миллий кино ва сериалларимиз шу қадар “замонавий”лашиб кетдики, бу масалада асабни бузмасдан гапириш қийин бўлиб қолди. Қизиқ томони, яқингача ўзимиз хорижий сериалларни маънавияцизлик, беҳаёлик, фахшни тарғиб қилаётганликда айблаб келаётгандик. Энди уларга “дарс” беряпмиз шекилли. “Эр”ни пайпоқдек алмаштирадиган жувонлар, тунги барда тонг оттирадиган йигитлар, беҳаё келинлар, қўшмачи қайноналар.

Навбатдаги сериал учун қандай мавзу танланишини фараз қилишга ҳам кўрқадим одам.

Тўғри, кино санъатимиз анча вақт эътибордан четда қолди. Буни инкор этиб бўлмайди. Голливуд ёки Болливуд даражасидаги кинофилмларни тасвирга олишимизгача ҳали кўп қовун пишиғи бор. Лекин ҳозир гап унинг техник жиҳатлари, сюжетининг кўлами ҳақида эмас, балки мазмуни, гоёси, мақсади ҳақида ке-

тяпти. Гоёси пишиқ бўлмаган филмга миллиард долларлик техникаю декорациялар хайф эмасми? Агар масала фақат техникада бўлганида, “Суюнчи”, “Шум бола”, “Махаллада дув-дув гап” сингари миллий кино санъатимиз дурдоналари дунё юзини кўрмаган бўларди. Бугун бизга ана шундай ўлмас асарлар, умуммиллий мафқурани ўзида акс эттирган сериаллар керак. Зўрма-зўраки телевиденияга олиб чиқиладиган, оила даврасида томоша қилиб бўлмайдиган 18+ кино ва сериаллардан халққа зарар бўлса бордир, фойда йўқ, назаримда.

Гоё ҳақида гап кетганда яна бир масалага эътиборингизни тортмоқчиман. Ишим бевосита газета билан боғлиқ бўлганлиги учун кўп хориж киноларида кузатдим: оддий сериалдан тортиб, комедия, жангари ва хатто мафия ҳақидаги филмларда ҳам қахрамонларни, хоҳ у яхши, хоҳ ёмон шахс қиёфасида бўлсин, кўпинча газета ёки журнал мутолаа қилаётган ҳолатда тасвирга олишадди. Америкача ҳаёт акс этган филмларда эса оилалар нонуштани газета

мутолаа қилиш билан бошлайди. Бу америкаликлар учун фаровон ҳаёт белгиси бўлса, бошқалар учун океан ортидагиларнинг ўқимишли, ақлли эканлигини кўрсатишга ҳаракатдир.

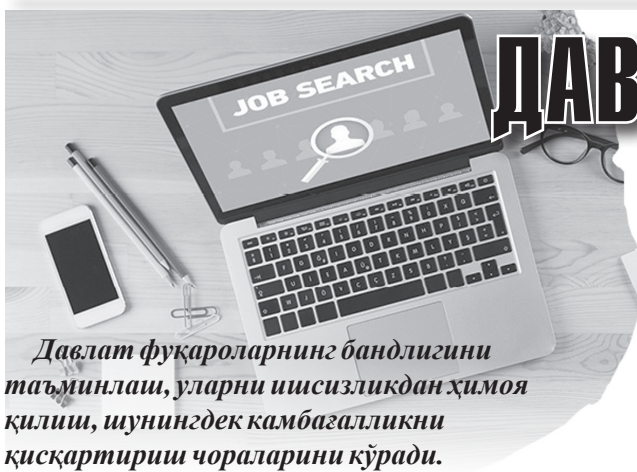
Биздаги филмларда эса газета, журналлар тарғиботи йўқ, мутолаа ҳам асосан кексалар образига боғланади. Нега улардаги “мафия оталари” китоб ўқимади, нега бойваччалар кунни газета мутолаа қилишдан бошламайди? Аслида бу гап фақат мутолаага тааллуқли эмас. Айрим режессёрларимиз ўзининг “замонавий” киноларида миллий қадриятларимизни кўрсатишга “уялаётган” экан, ҳеч бўлмаганда, маданиятни, тўғри яшаш тарзини тарғиб қилса бўлади-ку. Шахсан мен кино санъатининг яширин тарбиясини шундай тушунаман.

Афсуски, бизда бунинг акси бўляпти. Хусусан, хусусий сектор томонидан тасвирга олинаётган аксар кино ва сериалларда жамиятимиздаги энг жирканч ва разил иллатлар кўрсатилади. Уят сўз ишлатилмаса, фахш иш кўрсатилмаса бўлди, ҳеч ким эътироз билди-

ролмади, қабилида иш бўляпти. Тарбиявий аҳамияти-чи, дейсизми? У ҳам бор: филмнинг аввалида бокибеғамлик, беҳаёлик, айшу ишрат обдон “реклама” қилинади-да, охирида бу яхши эмас, оқибати ёмон, дегандек хулосача берилади. Худдики, бир қўлида арок, бошқасида сигарет тутган ширакайф отанинг ўғилларига, “Сенлар бу ишни қилма, охири вой бўлади”, деганидек гап. Болалар отаси “маза” қилаётганини кўриб турибди-ку. Телевидениеда ҳам шундай.

Ҳолатга оддий кузатувчи сифатида муносабат билдирдим. Ишончим комил, соҳа мутахассислари, таҳлилчиларнинг бу борада айтадиган гаплари, эътирозлари кўп. Хўш, ҳаракат қачон бошланади, кеч бўлгандами? Оилани, қариндошлик алоқаларини қадрламайдиган ёшлар, ажрашишдан кўркмайдиган хотинлар, зино қилишни гуноҳ эмас, шараф деб биладиган эркаклар авлодини шакллантирганимиздан кейинми? Сиз бу борада нима дейсиз?

Аскар БАРОТОВ.

Давлат фуқароларнинг бандлигини таъминлаш, уларни ишсизликдан ҳимоя қилиш, шунингдек камбағалликни қисқартириш чораларини кўради.

Давлат фуқароларнинг касбий тайёргарлигини ва қайта тайёрланишини ташкил этади ҳамда рағбатлантиради.

Ўзбекистон 2016 йилгача камбағаллик расман тан олинмаган. Тан олинмагач, унга қарши бирор амалий чоралар кўрилмаган ҳам. Президент Шавкат Мирзиёев мамлакатда камбағал қатлам борлиги расман тан олди, фуқароларни камбағалликдан чиқариш бўйича саъй-ҳаракатлар бошланди.

Камбағалликка барҳам беришнинг биринчи шarti — унга муносиб иш топиш. Бироқ ишсизлик, камбағаллик ҳамон бор ва унга қарши курашиш тизимли бўлиши лозим. Айнан мана шу жиҳат Конституцияда ҳам мустаҳкамланмоқда. Давлат ўз фуқароларини иш билан таъминлаш, уларни камбағаллик ботқоғидан чиқариш, профессионал касб ўргатиш масъулиятини ўз зим-

ДАВЛАТ ИШСИЗЛИК БИЛАН КУРАШАДИ

масига олмоқда.

Яқин йилларгача мажбурий меҳнатдан миллионлаб юртдошларимиз азият чеккан бир пайтда ходимларга муносиб меҳнат шароитларини яратиш бугунги куннинг энг муҳим талабларидан бири десак, хато бўлмайди.

Халқаро меҳнат ташкилотининг талабларига кўра, “муносиб меҳнат қилиш” тушунчасига шахснинг малакаси ва кўникмаларига мос бўлган меҳнат фаолияти билан эркин шуғулланиш тушунилади.

Бундан ташқари ишсизликни қисқартириш чораларини кўриш, янги иш ўринлари очиш учун шароит яратиш ҳам давлатнинг асосий вазифаларидан бири.

Конституциямизни чинакам халқона руҳда янгилаш мақсадини кўзлар эканмиз, юртдошларимизнинг меҳнат ва ишсизлик борасидаги ҳуқуқларини таъминлаш мақсадида янгиланаётган Конституцияга тегишли ўзгаришлар киритилмоқда. Унга кўра, давлат фуқароларни ишсизликдан ҳимоя қилиш ва камбағалликни қисқартириш чораларини кўради.

Инсон ишсиз қолмаслиги учун кўлида хунари, билими ва етарли тажрибаси бўлиши керак. Бунинг учун эса улар доимий ўқиши, малака ошириши жуда муҳим. Шу сабабли Конституцияга

давлат фуқароларнинг бандлигини таъминлаш учун уларнинг касбий тайёргарлиги ҳамда қайта тайёрланишини ташкил этади ва рағбатлантиради, деган норма қўшилмоқда.

Ўзбекистон томонидан мажбурий меҳнат тақиқланиши тамойилининг давоми сифатида муносиб меҳнат шароитларида ишлаш ҳуқуқи Конституцияда белгиланиши мантиқан тўғри бўлади.

Касбларни, шу жумладан меҳнат бозорида талаб қилинадиган янги касбларни ўқитиш мамлакатда қашшоқликни камайтириш бўйича ижтимоий сиёсат йўналишларидан биридир.

Бу ўзгаришларнинг асосий мақсади — меҳнаткаш халқимиз учун муносиб меҳнат қилиш, яхши иш ҳақи олиши ва фаровон яшаши учун шароитларни яратиш. Шунингдек, ходимларни доимий ўқитиб, тажрибасини ошириб туришга оид қоида ҳам муҳим.

Энг муҳими, давлат ўз фуқароларининг бандлиги, моддий шароити, касб-хунарга ўргатиш бўйича ўз зиммасига вазифа олади. Бу ҳолат Конституцияга киритилиши эса ушбу ишларнинг изчил давом эттирилишини кафолатлайди.

Нодира ГАЙБНАЗАРОВА,
Ўзбекистон касаба уюшмалари
Федерацияси Кенгаши Меҳнат муҳофазаси
бўлими мудир

Бухорони азон овози уйғотади

Бухоро миноралар шаҳри, авлиё-пирлар макони. Бухорода кўнглингиз ором топади, ўзгача сокинликни ҳис қиласиз.

...Тонгни Бухоронинг қайси манзилида бўлманг азон овози билан қарши оласиз. Шу саснинг ўзи кишининг руҳиятини поклагандай, тийнатиға нур ёғилгандай тасаввур уйғотади. Кўзлаб келган манзилларингиз сари йўлга отланасиз. Бу сафар саёҳатда кўзлаган қадамжоларимиз Бухоронинг Қуббатул Ислон номини олишиға асос бўлган пиру, авлиёлар макон топган масканларни зиёрат қилиш эди. Ҳа, мазкур муқаддас шаҳардаги донғи бутун дунёга кетган мадрасалар туфайли турли йилларда тариқат йўлларини мукамал босиб ўтган пирлар яшаган, атрофига юзлаб шундай шогирдлар тўплаган уламолар макон топган.

Мақолада етти пир — Абдуҳолик Гиждувоний, Муҳаммад Ориф Ревгарий, Маҳмуд Анжир Фағнавий, Хожа Али Ромитаний, Муҳаммад Бобойи Самосий, Саййид Амир Кулол ва Баҳоуддин Нақшбанд меъморий мажмуаларининг барчаси ҳақида алоҳида сўзлаб беришнинг имкони йўқ. Бинобарин, бу ҳақда ўқувчи бугун чексиз имкониятларга эга интернет маконларидан ҳам тўла маълумот олиши мумкин.

Кўзларига туз сеппил илм ўрганган пир

Мазкур муқаддас масканларда эътиборимизни тортган жиҳатлар ҳақида сўз юритмоқчимиз. Аввало ҳар бир маскандаги тозалик, одамларнинг хуш кайфияти кишиға ўзгача завқ бағишлайди. Шунингдек, ушбу зиёратгоҳлар худудининг қарийб ҳар бирида боғ ташкил этилгани, ҳозир бу боғларнинг уларнинг гуллаб, худуднинг хусниға хусн қўшиб турганини таърифлашға тил ожиз.

Айтишларича, пирларимиз диний илмлар билан шуғулланиш бароба-

рида барчаси у ёки бу хунармандчилик орқали рўзгорини юритган. Хожагон тариқатининг асосчиси Хўжа Абдуҳолик Гиждувоний бўз тўқиган бўлса, Хожа Али Ромитаний тўқувчилик билан машғул бўлган, Саййид Амир Кулол кулолчилик билан рўзгор тебратган, ухламаслик учун кўзларига туз сеппил бўлса-да илм ўрганган Ориф Ревгарий каби пирларнинг барчаси оддийлик, камтарликда ибрат бўлишган.

Барча зиёратгоҳларда ўзига хослик билан бир қаторда ўхшашликлар ҳам талайгина: миноралар, боғ, ҳовуз нафақат ушбу маконлар, балки Бухоронинг бошқа тарихий масканларига ҳам хосдир. Айниқса, етти пир зиёратгоҳларининг қайси бириға кирсангиз, ўша жой ҳақидаги маълумотлар, пирларнинг босиб ўтган йўллари, зиёрат одоблари, ислон арконлари ҳақида радиокарнай орқали ўқилиши жуда фойдали.

Ромитан туманида жойлашган Бобойи Самосий зиёратгоҳига киришда анор сотилаётганиға гувоҳ бўлдик. Билишимизча, мазкур туман анорлари билан машхур.

-Эсимни таниганимдан бери анор экамиз, уни етиштиришнинг ҳадисини олганмиз, - дейди Бобойи Самосий маҳалласида яшовчи Дилфуза Фатхуллаева. - 30 сотих ердаги 140 туп анор дарахтимиздан ҳар йили етти тоннагача ҳосил оламиз. Шунингдек, асаларичилик ҳам бор. Оилавий ишлаймиз, асосий даромадимиз ҳам шундан.

Қишдан омон чиққан анорларнинг нархини сўрасак, 10 минг сўм деб айтишди. Тўғриси, ҳайрон қолдик. "Меҳнати осонмасдир, айниқса, ҳозир, ҳамма мевалар узилган пайти бунча арзон сотаяпсизлар?", деган саволимизға опахон жилмайиб жавоб берди: "Баракасини берсин, ахир пирлар макон тутган жойда савдо қиламиз! Меҳнати осонмас, албатта. Чунки бу ойларгача анорни сақлаш учун уни узи-

лишидан тортиб, ташиш, сақлаш - ҳаммаси ўта хушёрликни талаб этади. Озгина лат еса, ичидаги битта доначаси чириса тамом, бошқаларига ҳам ўтади".

"Баракасини берсин..."

Дарвоқе, "топганимизни баракасини берсин, нархни кўтарсағу, аммо топган пулингизни баракаси бўлмаса қийин" дейдиганлар кўп экан. Буни зиёратлардан сўнг тунги Бухорони айланганда, такси хизматларидан фойдаланганда билдик. Тўрт кишини анчагина олис масофаға олиб бориш учун ҳайдовчи "Ўн минг сўм бўлади" деса, бир-биримизға қараб қўйдик. Адашмадикми, дея машинаға ўтиргач, қайта сўрадик.

— Меҳмонға ўхшаяпсизлар, назаримда, — дея ҳайдовчи суҳбатға

Дарвоқе, тил масаласида ҳам бухороликлар самарқандликлардан қолишмас экан. Кўчалардаги пешлавҳаларнинг аксарияти рус ёки хорижий тилда эканлиги газетчи сифатида эътиборимизни тортди.

Ситораи Моҳи Хосадаги ачинарли аҳвол

Гарчи туризм мавсуми ҳисобланса-да, аммо Бухородаги аксар тарихий обидаларнинг кечаси ишламаслиги сайёҳлар учун ноқулайлик туғдиради. Машхур Бухоро аркининг ички қисмини кечкурун ҳам айланиб чиқишни ташкиллаштириш лозим. Ҳар ҳолда Самарқанд Регистонини сайёҳлар кечки вақтларда ҳам томоша қила оладилар. Сўраб-суриштирганимизда бу ерда фақат ёз ойларида шундай имконият

киришиб кетди. — Ҳа, бизда такси хизматлари нархи шундай. Куннинг қайси пайти бўлишидан қатъи назар нархни ўзгартирмаймиз. Баракасини берсин. Биламан, сизларда жуда кўп сервис нархлари қиммат. Ишонасизми, ҳатто ўзимнинг укам ҳам машинасини такси сифатида ҳайдаб, айнан Самарқанда бориб ишлайди.

Ҳақиқатан ҳам бир неча бухороликлар билан гаплашарканмиз, уларнинг камтарлиги эътиборимизни тортди. Айниқса, туман худудларида уйларнинг бир хил баландликда қурилгани, оддийгина таъмирлангани уларнинг ўтмишдошлари сингари ҳашамға жуда зўр бермаганини кўрсатиб турибди.

Қурилиш кўп, дарахт кам...

Замонавий Бухоро кўчаларида барча худудларда бўлгани каби қурилишлар жуда кўп. Бу ҳолатнинг қувонарли томони билан бирга ташвишли жиҳатлари ҳам бор. Катта кўчалардаку, оз бўлса-да, дарахтлар экилганиға гувоҳ бўлдик. Аммо баъзи ички кўчаларда кетма-кет янги қурилган иншоотлар орасида дарахт экилмагани киши таъбини хира қилади. Яхши биламиз, кейинги йилларда экологик вазият анчайин таранг аҳволға келиб қолган. Бухорода эса бу муаммо янаям аянчлироқ. Бу ернинг аҳолиси экин экиш учун тупроқ шўрини ювишға мажбур бўлаётгани, баъзи худудларида экин қилиш деярли имконсиз бўлиб қолгани ҳақида эшитганмиз.

Шу нуқтаи назардан қаралганда шаҳар худудида кўпроқ дарахт экилиши керак. Аммо шаҳарнинг тозаллиги таҳсинға лойиқ. Кўчаларда чиқинди тўпланганиға деярли гувоҳ бўлмайсиз.

яратилишини айтишди.

Кечки пайт жуда кўп хорижлик ва маҳаллий сайёҳларнинг кечки пайт Лаби Ҳовуз бўйида айланиб юрганиға гувоҳ бўлдик. Эҳтимол, машхур Аркни ичида ҳам ўша қадим даврдигидек муҳитни яратиш керакдир.

Айниқса, Ситораи Моҳи Хосадаги аҳвол бизни ташвишға солди. Яқин тарихни ўзида мужассам этган мазкур мажмуанинг ички қисмлари яхши сақланиб қолинган бўлса-да, аммо ташқи кўриниши таъмирталаб ҳолатда қолган. Айниқса, ҳовлининг киришдан чап томондаги қисмиға деярли эътибор қаратилмаган, бир аҳволдаги манзараға дуч келдик. Қолаверса, мажмуаға киришдаги яна бир тарихий бинонинг аҳволи ҳам ҳаминқадар. Савдогарларнинг омборхонасиға айланганға ўхшайди. Тўғри, тарихий обидаларни таъмирлашнинг белгиланган меъёрлари, тартиб-қоидалари бор. Лекин нега бу масалаға ҳанузгача эътибор қаратилмаётгани бизни ташвишға солди.

Хуллас, Ситораи Моҳи Хоса ноёб экспонатлари, гўзал безаклари билан мафтун этган бўлса, юқоридаги каби қаровсиз жиҳатлари билан таъбимизни хира қилди.

...Барибир Бухородан қайтиш оғир, яна бир неча кун қолсам, азиз авлиёлар макон топган гўшалардан куч олсам, дейсиз. Инсонни яратувчанликка, ҳалол ризқ топиш, ҳалол яшашға ундаган, бу дунё ўткинчилигини ҳар бир сўзида ифода этиб кетган алломалар юртидан енгил бўлиб кетасиз. Гўёки поклангандай, ич ичингиздаги нафсан голиб келгандай ҳис қиласиз ўзингизни.

Гулруҳ МҶМИНОВА.

“Ватанпарвар” ташкилоти Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари ҳамда ташкилот Низоми доирасида фаолият юритади ва ўзининг барча амалий фаолиятини манфаатдор, давлат, жамоат ва бошқа ташкилотлар, меҳнат жамоалари билан келишилган ҳолда спорт ташкилотлари билан алоқа бозлаб амалга оширади.

ЎЗ КАСБИНИ СЕВМОҚ — ВАТАННИ СЕВМОҚДИР

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти Ўзбекистон фуқароларининг мустақил оммавий-ҳимоя, спорт техник ва ватанпарварлик жамоат ташкилотидир. Ташкилотнинг асосий мақсади- ёшларни ватанпарварлик руҳида ва жисмоний тарбиялаш ҳамда чақирилувчиларни харбий техник ва мутахассисликлар бўйича тайёрлаш, кенг халқ оммаси, хусусан ёшларни меҳнатга ва Ватанни ҳимоя қилишга тайёрлашдир.

Шунингдек оммавий касбдаги ходимлар тайёрлаш, спортнинг техник ва оммавий турларини ривожлантириш, янги иш жойларини ташкил этиш ва аҳолини иш билан таъминлашда давлат ташкилотларига яқиндан кўмаклашиш ҳам асосий вазифалари сирасига киради.

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти техник ва автомобил ҳайдовчиларини йўл ҳаракати қондаларини ҳамда йўлларда ҳаракатланиш хавфсизлигини таъминлаш бўйича замонавий жиҳозланган синфларда, инновацион дастури орқали, юқори кўрсаткичлар билан му-

каммал даражада таълим берилади. Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти аҳолининг барча қатламларини жалб қилган ҳолда маънавий-маърифий ва маданий – спорт тадбирларини амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти 5 та халқаро спорт ташкилотлар аъзоси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти спортнинг техник ва амалий турларини ривожлантиради ҳамда оммалаштиради.

Техник ва амалий спорт турларидан пневматик қуролларидан ўқотиш спорт секцияси фаолият юритиб келмоқда. Ёшларни ва вояга етмаган болаларни бепул аъзо бўлишни таъминлайди.

Ўзбекистон Республикаси мудофаасига кўмаклашувчи “Ватанпарвар” ташкилоти Тошкент вилояти кенгаши тасарруфидаги Бекобод шаҳар ўқув спорт техника клуби қуйидаги тоифалар бўйича ўқишга таклиф этади. В тоифали ҳайдовчилик курси 4,5 ой, ВС тоифасига 6 ойу 15 кун, D

тоифасига 3 ой, E тоифасига 2 ой, B тоифасидан C тоифасига қайта тайёрлаш 2 ой қилиб белгиланган. Автотранспорт воситалари ҳайдовчиларининг малакасини ошириш 6 кун давомида амалга оширилади.

Ватанпарвар ташкилоти Бекобод туман ўқув спорт техника клуби ҳайдовчилар тайёрлаш режасини муваффақиятли бажарди. Ҳозирги кун ҳолатига кўра 31 та гуруҳ, яъни 2 та D тоифали, 4 та SE тоифали, 11 та BC тоифали, 12 та B тоифали, 2 та B дан C тоифали ўқув гуруҳлари рўйхатдан ўтган. Шундан 23 та гуруҳ ўқув машғулотларини якунлаган.

Оммавий техник касб ходимлари тайёрлаш бўйича Тошкент вилояти кенгаши томонидан тасдиқланган йиллик режага мувофиқ изчил иш олиб борилаётир. Шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, Бекобод тумани ўқув спорт техника клуби Тошкент вилоятида катта нуфузга эга бўлган ташкилотлардан биридир.

Айни кунларда автотранспорт воситалари ҳайдовчиларини тайёрлаш бўйича ўқув – моддий негизи талаб даражасида жиҳозланган. Барча ўқув хоналари интернет тармоғига

уланган. ЙХҚ ва ХХ ўқув хоналари Вазирилар Маҳкамасининг 2022 йил 12 апрелдаги 172- сонли қарори билан киритилган қўшимча йўл белгилари ва чизиклари билан тўлиқ жиҳозланган.

Булардан ташқари автомобилни бошқаришни ўргатиш йўналишлари (маршрути) Бекобод шаҳар ва тумани ИИБ ЙХХБ бошлиқлари билан келишилган ҳолда олиб борилади. Йўналиш хариталари нусхаси ҳар бир амалий бошқариш усталарида мавжуд. Ушбу йўналиш хариталари йил бошиданок тасдиқлаб олинган.

Айни вақтда 5 та ўқув гуруҳида амалий машғулотлар ўтказилмоқда. Ўқув гуруҳларининг амалий машғулотларга чиқиш жадвали тузилган. Автомобилни амалий бошқаришни ўргатиш машғулотларини қайд этиш бўйича ўқувчиларнинг шахсий китобчалари доимий тўлдириб борилади. Бу эса йўқ варақаларига, режа машғулоти юкламасига мос келади.

Ватанпарвар ташкилоти Бекобод туман ЎСТК 04-22 АБСД филдиракли трактор ўқув гуруҳи очган эди. Ушбу гуруҳда ўқув машғулотлари якунланиб, ўқувчиларга сертификатлар топширилди.

Хуллас, малакали ҳайдовчиларни тайёрлашда ҳеч бир шубҳасиз ўқув амалий машғулотларнинг роли катта. Амалий машғулотлар пухта ва самарали ўтказилса, ҳайдовчиларнинг ЙТХ ни содир этиши тобора камайиб бораверади. Зеро, ўз касбини севмоқ – Ватанни севмоқ билан баробардир.

Ашурали БОЙМУРОД

ЎЗБЕКИСТОН МЕТРОЛОГИЯСИ ХАЛҚАРО ДОИРАДА ЯНГИ БОСҚИЧГА КЎТАРИЛМОҚДА

Ўзбекистонда метрология соҳасини ривожлантириш йўлида хорижий халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш муҳим аҳамият касб этади.

Шунинг учун ҳам Ўзбекистон миллий метрология институти (ЎЗММИ)да етакчи хорижий давлатлар тажрибаларидан келиб чиқиб, юртимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатига бево-сита ўз таъсири кўрсатувчи омил ҳисобланадиган ўлчашларнинг аниқлигини янада оширишга бош мақсад сифатида қаралиб келинади. Институт 2018 йилда Халқаро тарози ва ўлчовлар бюроси (BIPM) аъзо мақомини олди. 2019 йилда эса Осиё-Тинч океани конунчили-

метрологияси Форумига аъзо бўлди. Бундан ташқари Қонунчилик метрологияси халқаро ташкилоти (OIML), Давлат метрология муассасалари Евроосиё ҳамкорлиги (КО-ОМЕТ) каби халқаро ташкилотлар билан тенг ҳамкорлик йўлга қўйилган.

Жорий йилнинг март ойи биринчи ҳафтасида Ўзбекистон миллий метрология институтида ISO/IEC 17025 халқаро стандартига асосан жорий этилган сифат менежмент тизими КООМЕТ томонидан баҳо-

лаш аудити ўтказилди. Баҳолашда хорижий етакчи метрология ташкилотларининг 10 нафар экспертлари иштирок этишди.

КООМЕТ ташкилоти томонидан жорий этилган сифат менежмент тизимини баҳолаш ва тасдиқлаш ишлари белгиланган халқаро ҳужжатга асосан электр ва магнетизм, узунлик, масса, босим, зичлик ва қувушқоқлик, фотометрия ва ра-

диометрия, ионлаштирувчи нурланиш ҳамда ҳарорат лабораторияларида амалга оширилди.

Баҳолаш аудити давомида институтдаги ўлчаш ва калибрлаш имкониятлари намойиш этилиши Республиканинг ўлчаш натижаларини халқаро даражада эътироф этилишига эришишда яна бир қадам қўйилди.

Сифат менежмент тизимини баҳолаш аудити якунига бағишланган КООМЕТ Техник кўмитасининг “Сифат форуми”нинг навбатдаги 34-йиғилиши Тошкент шаҳрида, Ўзбекистон миллий метрология институтида ўтказилиб, бу ерда ISO/IEC 17025 халқаро стандарти асосида жорий этилган сифат менежмент тизими ижобий баҳоланди.

Азамат ТЎРАЕВ,
Ўзбекистон миллий метрология
институти матбуот хизмати

ЧАЁН ЁМОН ЧАҚАДИ

Бобом, кулоққа кирган ҳар гапга ишониб бўлмайди, эшитган ҳар сўзни амалда синаб кўриб, унинг қанчалик тўғри ёки нотўғрилигини рўй-рост билса бўлади, — дерди. Минг афсуски, орамизда ушбу ўғитга амал қиладигандан кўра, унга бепарво, лоқайд муносабатда юрганлар серобдай назаримда. Сезган бўлсангиз, бугунги мавзу одамзоднинг ўзидай қадим, ўлмас синалган ғийбат ҳақида. Шоир «Кимдир оёқ билан эмас, Тил билан юрар» деганидек, аксар кишилар бир-бирини ғийбат қилишга, қора лой чаплашга шунчалик муккасидан кетганки, асти қўяверасиз. Ҳатто, бу машғулот кундалик одатга айланиб борапти. Агар шу ишни қилмаса, худди илонга ўхшаб кечалари тўлғониб чиқади. Мавирди, келгани учун бир ривоятни сўзлаб беришга жазм этдим.

ИТ ҲУРАР, КАРВОН ЎТАР

Кишлоқ четидаги бу йўлнинг бири шаҳарга, иккинчиси эса тоғларга олиб боради. Шу ваздан бу манзилдан доимо от-арва, мол-ҳол ва йўловчиларнинг қадами узилмайди. Улар манзили томон ошиққани-ошиққан. Биз таърифлаган ана шу йўлда иккита йўловчи кетаётган экан. Бири олдинда, иккинчиси орқада. Орқада кетаётгани олдда бораётганини тинмай ҳақорат қилар эмиш! «Ҳа. Онангни... Ҳа, отангни...» ва ҳақозо. Олдда бораётгани ҳар бир ҳақоратга фақат раҳмат, раҳмат, » деб жавоб қайтарар эмиш. Бу ҳолни синчиклаб кузатиб бораётган учинчи одам биринчи йўловчини тўхтатиб «Қанақа ношуд одамсан, сени тинмай ҳақорат қилапти-ю, сен нуқул «раҳмат» дейсан? дебди. Шунда биринчи йўловчи: таксир ҳар ким билганини айтади.» Бу жаноб ҳам, мен ҳам билганимизни гапиряпмиз», деган экан.

Тўғри, айрим кимсалар ўз номига айтилган ҳақорат ва фиску-фасодларга худди шундай муносабатда бўлади. Майли, билганини гапирсин, биз ишимизни қилаверайлик деб келади. «Сен илон бошини ёнчғил аждаҳо бўлмай туриб» — деб ёзадилар Мақтумқули ҳазратлари. Шундай, айримлар ўз касбдошларига тош отиш, улар ҳақида турли хил иғво ва бухтон тарқатишни ўзларига

доимий «касб» қилиб олган кўринади. Аслида бундай вақтда ҳеч бўлма-са «Яхшига ёғ бўл, ёмонга доғ» қабилда иш кўрилмаса, яра бунданга газак олиши мумкин. Ўзи баъзида одамзодда мулоҳаза, инсоф ва андиша етишмаса кийин экан-да. Билмадим худбин, кимсаларнинг муддаолари нима ўзи?

МАСАЛАНИНГ ТУБ ИЛДИЗИ ҚАЕРДА?

Ушбу саволга тайинлироқ жавоб топиш мақсадида анчагача бош қотиришимга тўғри келди. Ниятим масаланинг туб илдизига чуқурроқ кириб бориш эди. Шулар ҳақида бош қотириб юрган кунларим таниқли бир ёзувчи вафот этди. Уч-тўрт ҳамкасб йиғилиб, таъзияга бордик. Тумонат одам тўпланган. Шунда яқин дўстини ғийбат қилаётган кимса эътиборимни тортди. У каттагина бир журналда бўлим муҳаррири бўлиб ишлайди. Номи чиққан шоир. Буёғда азали хонадон соҳибининг кўнглига қил сиғмай турибди. Лекин, шоирни бу нарса билан иши йўқ. У писинг-пичинг гаплар айтиб гўёки, ўзини овутаяпти. Назаримда, ўша кимса чилла қуриса таъзияли хонадонда бундайин гаплардан ўзини бирозгина тийиб турганида ёмон бўлмасди. Зеро, донишмандлар «Яхши сўзлардан сўзлагин, фойда топгайсан, Ёмон сўзни айтишдан тийилгин саломат бўлгайсан» дея бежизга айтмаган кўринади. Буни ҳаммамиз биламиз, бироқ амал қилишга келганда эса... Шундай дейману, таниқли ёзувчи Нурали Қобул сўзлаб берган бир воқеа юрагимни жунбушга келтиради. Унинг айтишича, Чингиз Айтматовга дунё миқёсидаги нуфузли мукофот берилдиган бўлади. Бундан кўпчилик ўзбек ёзувчилари ҳам болаларча қувонади. Шунда номи чиққан катта бир халқ ёзувчи нима дермиш денг, «Ўзи юқоридагиларга ҳам ҳайрон қоламан, шу Чингиз Айтматовни ўзимиздан қандай ортиқ жой бор экан-а. Унга нуфузли мукофотни бериб ўтирибди». Унга бир сўз ҳам дея олмай мум тишлаб қолдим. Дилим оғриди, қалбим изтироб чекди. Анча кунгача ўзимга келолмай юрдим. Бировнинг зафаридан худди ўзиники каби, суюниш, қувониш бу мард кишининг иши. Афсуски бундай хислат кўпчилигимизга бегона.

*Нима дейсан эй, гаюр инсон
Нима дейсан эй, гаюр инсон,
Ғийбатларининг қилди мени қон.
Сен ҳам бир кун ўтарсан инон,
Меҳр қолур, муҳаббат қолур.*

Раҳматли шоир Муҳаммад Юсуфнинг ушбу шеъри сўз юритилаётган мавзуга анча яқин. Баъзан айримлар дўсту-биродарлар ўртасидаги низо оловини сўндириш ўрнига, унга мой сепиб, гуриллатиб юборади. Натигада ғийбат, асосиз гап-сўзлар болалайди. Бу маҳал инсон аламини култ этиб ютиб, ақлнинг сўзига киришга мажбур бўлади. Қаранг, тева-рак-атрофимизда қурук ғийбатнинг касрига қолиб, рўзғори бузилиб кетаётган оилалар, тирик етим қолаётган болалар бир талай. Назаримда, ғийбат қилишга асосий сабаб этиб, аниқ ва режали мақсаднинг йўқлигини айтиб ўтиш жоиздир. Очиғи, ғийбатчининг биров ҳақидаги мағзавалари, шубҳа-ю, гумонлари тағи йўқ гап эканини эслатиб ўтмоқчимиз.

ХИДЛАНГАН УЯ

Суви куёшнинг заррин нурларида товланиб турган каттагина кўлни юзлаб кушлар ошён этган. Уларнинг чуғур- чуғури оламни тутган. Ана шу кўлдан озикланиб, учиб келаётган бир тўп ғоз самодаги тозни кўриши ҳамон: Ҳа, сенга йўл бўлсин, қариндош, — дебди. Шунда ёлғиз ғоз:

— Буни қаранг, тоғ томондаги уям хидланиб кетди. Энди хув анави томонга бориб, уя қурмоқчиман, — дея боғ ёққа ишора қилибди. Шунда бир гала бир овоздан:

— Ҳой, барака топгур, у томони-ку, обдон хидлантириб бўлдинг, энди бу томонни ҳам саситмоқчимисан? Қайт, ортинга, ҳе ўша сенга ўхшаган тегма нозик ҳам жинсимизни... — дея бояғи тозни келган жойига ҳайдаб юборган экан. Қиссадан хисса шуки, ғозлар ўз ҳамжинсини ортга қайтариш билан бирга, бошқа яна бир уяни хидланишдан асраб қолади. Нега, инсон баъзида ўз шеригини бу йўлдан қайтаришга ожизлик қилади. Билмадим бунда, юз-хотир, андиша, мен сенга тегмайман, сен ҳам менга тегма деган ярамас одатлар монелик қилади. Шундай бўлгач, вақтида оғзига ўрилмаган, бу йўлдан қайтарилмаган кимса эса ғийбатни обдон болалатаверади. Қарабсизки, юқорида айтганимиздек,

тозга ўхшаб ҳамма ёқни хидлантиради. Буни жабрини доимгидек, беғуноҳ одамлар тортади.

РАҚҚОС МАЙМУНЛАР

Мақолани тайёрлаётиб, ибратли бир масал хотирамда жонланди. Айтишларича, Миср подшоҳининг рақсга ўргатилган бир нечта маймуни бор экан. Маймунлар аскарлардай кийим кийиб, қилич билан ўйинга тушар экан. Буни кўрган айрим одамлар, маймунлар ҳайвонлик ҳолатидан чиқиб, табиатларини ўзгартирибдилар дея фикр эта бошлабдилар. Донишманд бир киши эса уларнинг бу фикри хато эканини кўрсатмоқчи бўлиб, маймунлар рақсга тушаётганда қўйнидан ўн дона ёнғокни чиқариб ўртага думалатибди. Ёнғокларни кўриб, кўзи ўйнаб кетган раққос маймунлар, дарҳол қиличларини ташла солиб, ёнғокларга жоним-отим ёпиша кетибдилар, бир-бирларини кийимларини йиртиб- пора қилиб ташлабди. Шу янглик, халқ айтганидек, «Қазисан, қартасан аслинга тортасан деганидек, айримлар худди раққос маймунлар каби ёнғокларни кўргач, тили-забонини ғийбат, фиску-фасод, бўлмагур гап-сўзлардан тия олмай қолар экан. Кузатиш ва таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, кишини ғийбат қилишига қатор сабаблар бор. Буларга аниқ мақсаднинг йўқлиги, машғулотдан завқ ола билмаслик ҳамда оиладаги муҳит сабабдир.

ДУНЁНИ ЎСАКЛАРДАН ТОЗАЛАМОҚ КЕРАК

Қорақалпоғистонда Тўлабой Қабулов деган зўр бир шоир ўтган. Тўлабой оғанинг шеърлари содда, равон ва айна пайтда ҳаётийлиги билан мухлислар меҳрини қозонганди. Камина ҳар гал Нукусга борсам, Тўлабой оғани бир кўриб қайтардим. Бундан боладай беғубор Тўлабой оға қувонарди. У киши вафот этмасидан бурун, уйда бир шеърни ёддан ўқувди. Мана ўша шеър:

*Оғзида гапи турмайдиган одамни,
Кечирмаслик керак.
Уни оғир жиноятчи каби,
Жазоламоқ керак.
Кимнинг тоза бўлса, иймони,
Ардоқламоқ керак.
Дунёни ўсақлардан,
Тозаламоқ керак.*

Ўшанда бу шеърни шоша-пиша ён дафтаримга ёзиб олудим. То ҳанузгача буни хотирамда сақлаб келаман. Назаримда, шоир мазкур шеър баҳонасида кўнглини кемираётган гапларни тўкиб солган. Демокчи бўлганим шуки, ғийбатга, қора лой чаплашга мойил одамдан ҳеч қачон яхшилик, эзгуликлар кутиш, ёзда қор ёғишини орзу қилиш билан баровардир. Хуллас, бундайин ярамас, ёмон иллатлардан нари юрган, қочган одамни виждони ҳам тоза бўлади. Шундай экан, бугундан бошлаб ножоиз одатлардан воз кечиш лозим.

Улуғбек ЖУМАЕВ,
журналист.

Юртимизда банклар орқали валюталарни қонуний тартибда, ҳар кунлик белгиланган нарх бўйича эркин айирбошлаш тизими йўлга қўйилган. Бундай хизматлардан фойдаланишнинг ўзига ҳос афзаллик томонлари ҳам бор. Мисол учун сизга берилаётган пулларнинг соҳта ёки ҳақиқийлиги ҳақида умуман гайгурмайсиз. Сабаби банк сизга маълум текширувлардан ўткан пулларни тақдим этади. Ҳеч ким ваҳима билан келиб, қўлингиздан тортганча пана жойга судраб, сизни ноқулай ҳолатга туширмайди. Сизга берилаётган пул таҳламлари орасида камоматга йўл қўйилиши ҳақида ҳам таъвишланмасангиз бўлади. Бунинг натижасида ҳар бир пулни ноқулай жойда, биттама-битта қайтатдан санаб кўришингиз шарт эмас.

Фуқароларнинг қонунга ҳилоф равишда қорабозорлар орқали валюта қимматликларини олиши ёки ўтказиши учун эса қонунчиликда қатъий белгилаб қўйилган жазо чоралари мавжуд. Агарда, бу каби ҳаракатлар маъмурий жазо қўлланилганидан кейин ҳам такрор содир этиладиган бўлса, базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Аммо шундай бўлса ҳам нима учундир одамлар ҳали ҳамон банклар орқали эмас, ноқонуний валютафурушлик билан шуғулланадиган одамлар орқали пул айирбошлашни авзал кўришмоқда?

Хўш, бунинг сабаби нимада? Нима учун фуқароларга енгиллик ва қулайлик яратиш мақсадида эркин айирбошлаш тизими йўлга қўйилган бўлса-да одамлар банкларга эмас валютафурушларга мурожаат қилишмоқда?

Бу каби саволларимизга айрим юртдошларимиз банкларда пул айирбошлаш ортикча вақтни олади деб жавоб берган бўлса, айримлари зарур бўлган вақтда бу хизматлардан фойдаланишнинг имкони бўлмаслигини айтишди.

Масалага ойдинлик киритиш мақсадида Халқ банкининг 11 06 қисқа рақамига қўнғироқ қилиб, 59-оператордан валюта айирбошлаш қайси кунлари, қайси вақтларда амалга оширилиши мумкинлиги ҳақида сўрадик. Операторнинг маълум қилишича, бу хизматдан фуқаролар ҳафтанинг душанба кунидан жума кунигача, соат тўққиз-у, нол-нолдан кечки ўн етти-ю, нол-нолгача фойдаланишлари мумкин экан. Ҳафтанинг шанба, якшанба кунлари ҳамда байрам саналарида эса бу хизматлар кўрсатилмайди.

Табиийки, бу одамларга катта ноқулайлик туғдириб, юқорида айтилган ноқонуний валютуфурушликнинг кўпайишига, авж олишига асосий сабаб бўлади. Негаки, дам олиш кунлари бўладими ёки қандайдир байрам кунлари бўладими одамларда пулларини ўзлари учун қулай бўлган бирликларга алмаштириш зарурати туғилиб қолиши мумкин. Гоҳида бунинг учун янги ҳафта бошланиши ёки байрам кунларининг ўтишини кутадиган вазият бўлмаслиги ҳам мумкин.

Бундан ташқари, банкларнинг иш

ҚОРАБОЗОРНИ

ЙЎҚ ҚИЛИШ УЧУН ЎЗИНИ

ОҚЛАЙДИГАН ТИЗИМ БОРМИ?

вақтида шу масала бўйича борилганда ҳам қатор кассалардан фақатгина биттаси валюта айирбошлаш билан шуғулланишини кўрамыз. (Деярли ҳамма банкларда шундай десак хато бўлмайди). Шу биттагина кассага эса навбат кутадиганларнинг саноғи кўринмайди. Алмаштирадиган пулингизнинг миқдори кўпроқ бўлсаку-я, кутиб ўтказган вақтингизга ачинмасангиз бўлади. Лекин икки дона, беш дона пулни алмаштириш учун икки соатлаб кутиш одамни бетокат қилиб юборади.

Англаганимиздек бундай вазиятда одамларнинг ноилож қорабозордаги валютуфурушларга юзланишдан бошқа чораси қолмайди. Тўғри, бу қонунга зид, бироқ яратилган тизимнинг ўзи шунга мажбур қилиб қўйяпти-ку. Ахир замонавий технологиялар кун сайин ривожланаётган, билимли ёшлар сони ортиб бораётган, кунора ақлни шошириб қўядиган янгиликлар яратилаётган айни пайтда бундай муаммоларнинг сақланиб келаётгани кишини ўйлантиради.

Пластик карточкалардан нақд пул ечишга мўлжалланган банкоматлар орқали ҳам валюта айирбошлаш мумкин дерсиз. Аммо уларнинг хизмати ҳам бугун айтарли даража эмас. Баъзиларида сўм пул бирлиги тугаб қолган бўлса, баъзиларида доллар йўқ бўлади ёки ўша-ўша қайтариладиган гаплар “Тизимдаги номаълум хато”лик сабабли ишламай қолади. Натижада эса қайсидир “ишбилармон” мана шундай банкоматларнинг

яқинида туриб олиб, ўз бизнеси (валютафурушлик) билан шуғулланаётган, гўёки бошқаларга ёрдам бераётгандек бўлади. Айтингчи, банкоматда ўз ишини битира олмаган қайси одам валютуфуришга қараб “Йўқ, бу йўл қонунга тўғри келмайди. Банкомат ишлашини кутаман ёки жуда бўлмаса, бошқа куни яна келарман” деб айтади? Хаёлимиздаги идеализмдан қочиб, вазиятга реал кўз билан қарайдиган бўлсак, жуда камдан-кам одам уларнинг хизматини рад қилиши мумкин. Банкоматларга ўрнатилган камера фақат унинг олдида келган одамни тасвирга олса, банкоматлар ўрнатилган ҳонадагиси фақат шу хонага кирганларнигина кўрсатади холос. Шунинг учун ҳам “соққақаш”лик билан шуғулланувчи “шоввозлар” мана шундай жойларда ҳам эмин-эркин “отини қамчиляпти”.

Дехқон бозорларига кираве-

ришда, метронинг айрим бекатларидан чиқишдаги йўлакларда ва одамлар гавжум бўладиган бошқа-бошқа жойларда соат ўн еттида дейсизми, кечки соат йигирма иккида дейсизми, йигирма тўртда дейсизми бундай “хожатбарорлар” хаамиша хизматингизга шай туришади. Уларнинг хизмати сизга умуман керак бўлмаса ҳам қаршингизга пешвоз чиқиб, “доллар, рубл... баланд нархда оламан”, “янги, йирик пул бераман” деб оғзингизга термулишади. “Доллар қанча бўляпти?” деб шунчаки, қизиқишга бир бор сўраб қўйсангиз ҳам атрофингизни бир гала валютафурушлар ўраб олишади.

Улар берадиган пулларнинг ичидан соҳтаси чиқиб қолиши мумкин. Аниқ нархни билмаслигингиздан фойдаланиб сизга камроқ пул беришлари ҳам мумкин. Бир томондан бу қонуний жавобгарликка ҳам сабаб бўлади. Аммо нима бўлганда ҳам банкка бориб, навбат кутиб кўп вақтни йўқотгандан, иш вақти бо-

шланишини кутгандан кўра, хушёр бўлиб мана шундай шоввозларнинг хизматидан фойдаланган яхшироқ деб ҳисоблайдиганлар орамизда йўқ эмас. Балки биз ўйлагандан ҳам кўпроқдир.

Бунга эса биз юқорида айтиб ўтган носозликлар, ноқулайликлар бош сабаблигича сақланиб қолмоқда. Фикри ожизимизча, бундай қорабозорларни йўқ қилиш учун аввало ўзини оқлайдиган, пухта тизимлар жорий қилиниши, одамлар учун қулайликлар яратилиши, турна қатор навбатларнинг олди олиниши, бир сўз билан айтганда валюта айирбошлаш қорабозорлардан кўра ҳар томонлама афзалроқ бўлиши керак. Бунга эса қачон эришишимизни вақт кўрсатади.

Камолитдин РЎЗИМАТОВ

“ХИВА МЕНИ МАФТУН ЭТДИ”

“Ичан қалъа” давлат музей-қўриқхонасининг қўшни давлатлар ва хориждаги кўпгина музейлар билан ҳамкорлик алоқалари йил сайин кенгайиб ҳамда мустақамланиб бормоқда.

Франция, Россия, Япония, Хитой, Корея, Озарбайжон, Қирғизистон, Туркия ва бошқа мамлакатлардаги ҳамкасблар билан ўзаро алоқалар мақсади тарихни чуқур ўрганиш, ўзаро тажриба алмашиш, соҳага илғор иш услублари ва замонавий технологияларни жорий қилиш, пировадида сайёҳларга хизмат кўрсатиш сифатини янада яхшилашдан иборат.

— Россияда ҳам Ўзбекистонга,

жумладан тарихий шаҳар Хивага кизиқиб катта, — дейди Ичан қалъага ташриф буюрган Москва шаҳридаги “Царицыно” давлат музей-қўриқхонаси гид-экскурсоводи Светлана Бакалова. — Владимир Потанин хайрия фонди грант лойиҳаси асосида “Ўзбекистонда амалий-безак санъати ва хунармандчилик анъаналари” мавзуси бўйича ўрганишлар олиб бораётган.

Таассуротлари билан ўртоқлашар

экан Светлана жумладан шундай деди:

— Ичан қалъани сайр қилиб, обидалар, музей экспонатлари билан танишиб, хунармандлар билан суҳбатлашиб қимматли маълумотлар олдим, хайратли манзаралар гувоҳи бўлдим. Хунармандлар ишига, анъаналар бардавонлигига қойил қолдим. Хивага келиб, бу гўзал масканнинг мафтунига айландим.

Хива ўтмиш билан бугун уйғунлашган тирик эртақ шаҳар экан. Жонли, ҳаёт қайнаб турган афсонавий шаҳарни кезгандай бўлдим. Ишонаманки, музейшунослик соҳасидаги илмий-амалий ҳамкорлигимиз келгусида ҳам давом этади.

ЖАМИЯТ

BONG.UZ

Муассислар:

Табиат ресурслари
вазирлиги.

Тадбиркорлар ва
ишбилармонлар
ҳаракати —
Ўзбекистон
Либерал-демократик
партияси.

Ўзбекистон
Нодавлат нотижорат
ташкilotлари миллий
ассоциацияси.

Ўзбекистон
Савдо-саноат
палатаси.

Бош муҳаррир
Мақсуд ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг
компьютер бўлимида
саҳифаланди.
“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмахонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-310
Адади: 1012.
Пайшанба куни чиқади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 3 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нарҳда.
Газета Ўзбекистон
матбуот ва ахборот
агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан
рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик
жиҳатдан сифатли чоп
этилишига “Шарқ” нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси масъул.

100000, Тошкент шаҳри
Матбуотчилар кўчаси 32.
Маълумот учун телефонлар:
71-233-72-77,
71-233-91-55

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@umail.uz
Газета индекси — 131
“ЖАМИЯТ” дан олинган
маълумотларда манба
сифатида газета номи
кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти:
20:00
1 2 3 4 5 6

МИЛЛИЙ ЛИБОСЛАР КЎРГАЗМАСИ

“Ичан қалъа” давлат музей-қўриқхонаси жамоаси томонидан яна бир хайрли иш амалга оширилди.

17-аср тарихий-меморий ёдгорлиги--Тош ҳовли мажмуаси ҳудудида “Миллий либосларимиз — қадриятларимиз кўзгуси” деб номланган кўргазма ташкил этилди.

Унда пойтахт Тошкент шаҳри ва республикамиз вилоятларидаги соҳа мухтаассислари, олимлар, ҳамкор ташкилотлар вакиллари ҳамда хорижий ва маҳаллий сайёҳлар иштирок этишди

Тадбирни музей-қўриқхона директори Шакир Мадаминов табрик сўзи билан очди. Шундан сўнг Ўзбекистон Республикаси “Осиё рамзи” дизай-

нерлар уюшмаси бошқаруви раиси, Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти проректори Ҳамида Комилова, тарихчи олим, музей-қўриқхона илмий котиби Комилжон Худойбергандов, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси бўлим бошлиғи Ўктам Ўтаев ва бошқалар барчани қутлаб эзгу тилақларини изҳор этиш бароба-

рида янги кўргазманинг ташкил этилиши тарихни ўрганиш, қадриятларимизни тарғиб қилиш борасида хайрли иш эканини алоҳида таъкидладилар.

Тадбир давомида Хоразм вилоят кўғирчоқ театри ижодий жамоаси томонидан тарихий мавзудаги майдон томошалари, концерт дастури, сахнавий кийимлар ва кўғирчоқлар кўргазмаси намойиш этилди.

Турли даврларга оид миллий кийимлар жонли намойиши, шунингдек, хунармандлар, рассомларнинг маҳорат машғулотлари айниқса, иштирокчилар ва сайёҳларга унутилмас таассуротлар бағишлади.

Шундан сўнг янги кўргазма бўйлаб экскурсиялар ташкил этилди.

Кўргазма намойишини келгусида доимий тарзда йўлга қўйиш режалаштирилмоқда.

Отабек ИСМОИЛОВ,
журналист, музей-қўриқхона
матбуот котиби.
Суратларда: кўргазма
очирилишидан лавҳалар.

МАДАНИЯТ ВА ИЛМ-ФАН ҲОМИЙСИ

Амир Темур марказлашган давлат барпо қилиши натижасида Мовароуннаҳр ва Хуросондаги ўзаро урушларга барҳам берилди. Амир Темур томонидан барпо этилган марказлашган давлат мамлакат иқтисодийётининг яхшиланиши ва тараққий этиши, шаҳарларнинг мустақамланишига, карвон йўлларининг тикланиши, хунармандчиликнинг, қишлоқ хўжалигининг тараққий топишига замин ҳозирлади. Буларнинг барчаси маданият ва илм-фаннинг равноқ топишида муҳим омил бўлди.

Мамлакатда маданият ва илм-фаннинг гуллаб, кенг миқёсда юксалиши учун сиёсий ва иқтисодий шарт-шароитнинг ўзигина етарли эмас эди. Бой маданий мероснинг мавжудлиги, маънавий замин ҳам талаб қилинар эди. Мовароуннаҳр ва Хуросон бой маданий анъаналари ҳамда қадриятлари билан шуҳрат қозонган марказ бўлиб, Амир Темур даврига келиб гуллаб яшнади. Мамлакатда яратилган ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитлар Эрон, араб мамлакатлари, Ҳиндистон, Хитой ва Европанинг кўпгина давлатлари билан маданий алоқаларни ривож топишида асосий роль ўйнади.

Амир Темур шаҳарларнинг ривож топишига алоҳида эътиборини қаратиб, ўзи туғилиб ўсган юрти

тура безаклари бўлган юзлаб қўлёзмаларнинг ижодкорлари – Жаҳонгир Бухорий ва бошқалар бўлган. Буларнинг барчаси Амур Тумурни темурийлар даври Ренессансининг асосчиси дейишга асос бўлади.

Амир Темурнинг туғилган шаҳри Шаҳрисабз ўрта асрларда “Қуббатул илм вал адаб” деган муқаддас номга сазовор бўлганлиги тарихдан яхши маълум. Тахий маълумотларнинг гувоҳлик беришича, Шаҳрисабзда ўз даврининг машҳур ислом намояндalари яшаган бўлиб, улардан бири Абу Муҳаммад Обдон Кеший эди. XIV-XV асрларда Абдуллоҳ Самарқандий, Абу Абдуллоҳ Муҳаммад Бухорий ва

со (1420 йилда вафот этган) ва бошқаларни киритиш мумкин.

Илм аҳлининг турли вакиллари, айниқса, тарихчилар, тиббиёт ва нуҷум соҳасининг билимдонлари (тарихчи ҳофизи Абру, дипломатлар Шамсиддин Олмаликий ва мавлоно Абдуллоҳал Кеший, мунажжим Абдуллоҳ Лисон, табиб мавлоно Файзуллоҳ Табризий ва бошқалар) соҳибқиронга сафарларда ҳамроҳ-

учун бирканча шаҳарларда мадрасалар қурилган. Самарқандда Сароймулкхоним томонидан барпо этилган мадраса энг муҳташам эди. Тарихчи Шарфуддин Али Яздий унинг номини “Сароймулк хоним мадрасаси” деб қайд қилган.

Соҳибқирон салтанатида фаннинг турли соҳалари билан бир қаторда амалий санъат, хаттотлик санъати, китобот, адабиёт, мусиқа каби соҳалар ҳам ривожланди. Амир Темур ўз салтанатидаги барча халқ, элатларнинг маданияти, санъати ривожига ҳам эътибор берган. Амир Темур даврига келиб Мовароуннаҳр китобот маданияти ютуқларининг синтезлашуви содир бўлади. Мовароуннаҳрда илм аҳллариининг илҳом билан ижод қилишларига барча шарт-шароитлар яратилган. Дунёда энг яхши ҳисобланган қоғоз ишлаб чиқариш Самарқандда бўлган. Бунинг натижасида Марказий Осиёда қўлёзма китобларининг ажойиб намуналари яратилди.

Амур Темурнинг Буюк ипак йўлини ҳар томонлама ривожлантириш юзасидан қилган саъй-ҳаракатлари Шарқ ва Ғарб орасида эркин ахборот алмашинувиға, китоб ишлаб чиқариш ва унинг тўсиқсиз олиб ўтилиши орқали ахборот маконининг кенгайишига таъсир кўрсатди. Бу илм-фаннинг ривож топишига, маданият юксалишига, инсоният цивилизациисини гуллаб яшнашига муҳим замин бўлди.

Амир Темурнинг интеллектуал сифатлари, тарбияси, муомаласи, шунингдек, маънавий хусусиятлари ўғиллари, навалари, темурийлар авлодлари томонидан қўллаб-қувватланган. У фарзандлари ва наваларининг маънавий тарбиясига ҳам катта аҳамият берган. Маданиятга, илм-фанга ҳомийлик қилиш темурийлар учун авлоддан-авлодга ўтувчи оилавий анъанага айланиб қолган.

Бўри ҚОДИРОВ,
Республика Маънавият ва маърифат маркази ҳузуридаги
Ижтимоий-маънавий
тадқиқотлар институти бўлим
бошлиғи.

Ёшга тўлмаган болалар яхшилик ва ёмонлик тушунчаларини таҳлил қила олмайди. Шунинг учун яхши ва ёмонни тасвирлашда аниқлик ва равшанлик зарур. Улар аниқ ажратилган мултфилмлардан бола жамиятда қабул қилинган асосий қадриятлар ҳақида тасаввурга ега бўлади.

Шаҳрисабзда маҳобатли Оксарой ва кўркам масжидлар, пойтахт Самарқандда улуғвор ҳашаматли бинолар, Туркистонда, Дамашқ, Табризда масжуду мадрасалар барпо этишда бош-кош бўлди. Бу даврда Самарқанд ва Хиротдан ташқари Бухоро, Хива, Шаҳрисабз, Балх, Машҳад, Шероз каби кўплаб маданий марказлар мавжуд бўлиб, бу марказларга жаҳоннинг илм – фан эгалари йиғилган эди.

Амир Темур саройининг рассомлари улуғвор меъморчилик ёдигорликларнинг, деворларга солинган нақшларнинг ҳамда қисман бизнинг кунларимизгача етиб келган миниа-

Абул Хусайн Муслум Нишопурийлар ҳам Шаҳрисабзда яшаб ислом тарикатини ривожлантирганлар.

Амир Темур олимлар билан суҳбат ва баҳслар уюштиришни яхши кўрган, ғолибларга қимматбахо тухбалар берган. Соҳибқирон ҳаётлик пайтдаёқ унинг саройидаги олимлар илмий кашфиётлар билан шуҳрат қозонгалар. Булар қаторига настаълик хатининг кашфиётчиси Абдулқодир Мароғиний (1334-1435), буюк риёзатчи Ғиёсиддин Жамшид, мунажжим Саййид Шариф Журжоний (1339-1413), файласуф, қомусий олим Саъиддин Тафтозоний (1332-1392), Хожа Муҳаммад Пор-

лик қилганлар. Саъиддин Тафтозоний ва Шариф Журжоний Амир Темур салтанатидаги қомусий олимлар бўлиб, ўз даврида шуҳрат қозонганулуғ зотлар эдилар.

Амир Темур тарих фанини, айниқса, халқлар, элатлар тарихини жуда яхши билган, ўзи мунтазам ташкил қилиб турган илмий мажлислардаги мунозараларда фаол қатнашган. Ҳофизи Абру таъкидлашича, бундай илмий баҳсларда соҳибқирон ўзини жуда оддий тугтаркан ва шу даражада киришиб кетарканки, даврадагилар унинг ҳумдор эканлигини ҳам унутиб қўярканлар. Араб тарихчи олими ибн Халдун ҳам Дамашқ остонасида Соҳибқирон билан учрашиб суҳбатлашганда, унинг билим даражасининг кенглигига таҳсин айтганлигини манбалар орқали биламиз.

Амир Темур ўз авлодларининг ҳам илмда баркамол бўлмоқлари учун ҳар томонлама ҳаракат қилган. Ўша даврда ёш авлоднинг таҳсили